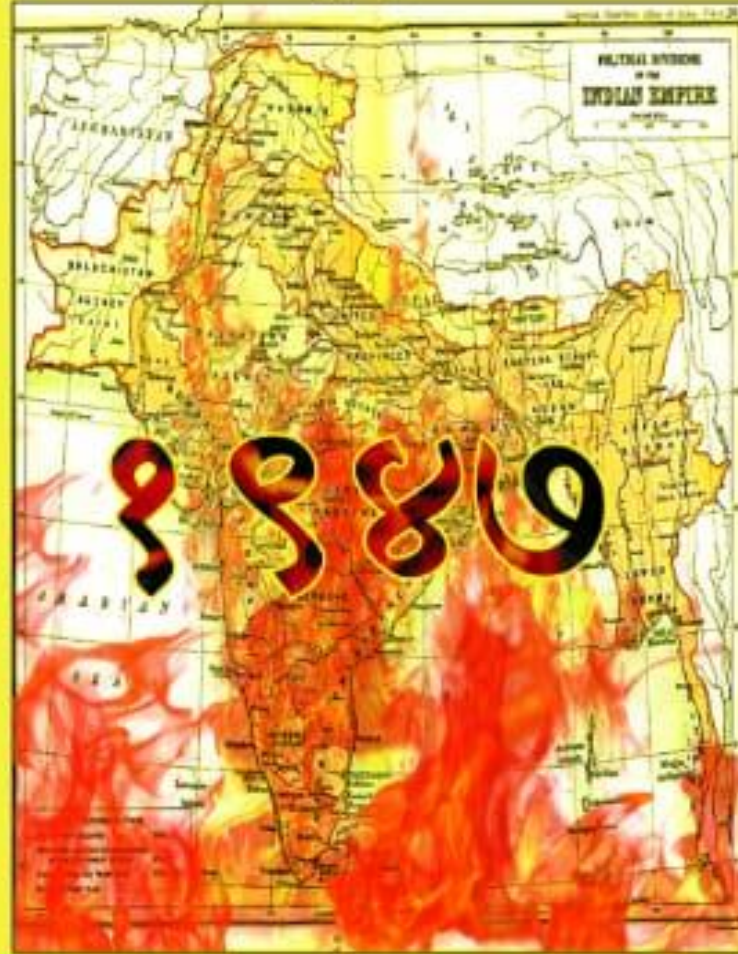

جلاوطن وارث

(کویتاؤن)

رشمی رامانی

جلاوطن وارث

جلاوطن وارث

(کویتاؤن)

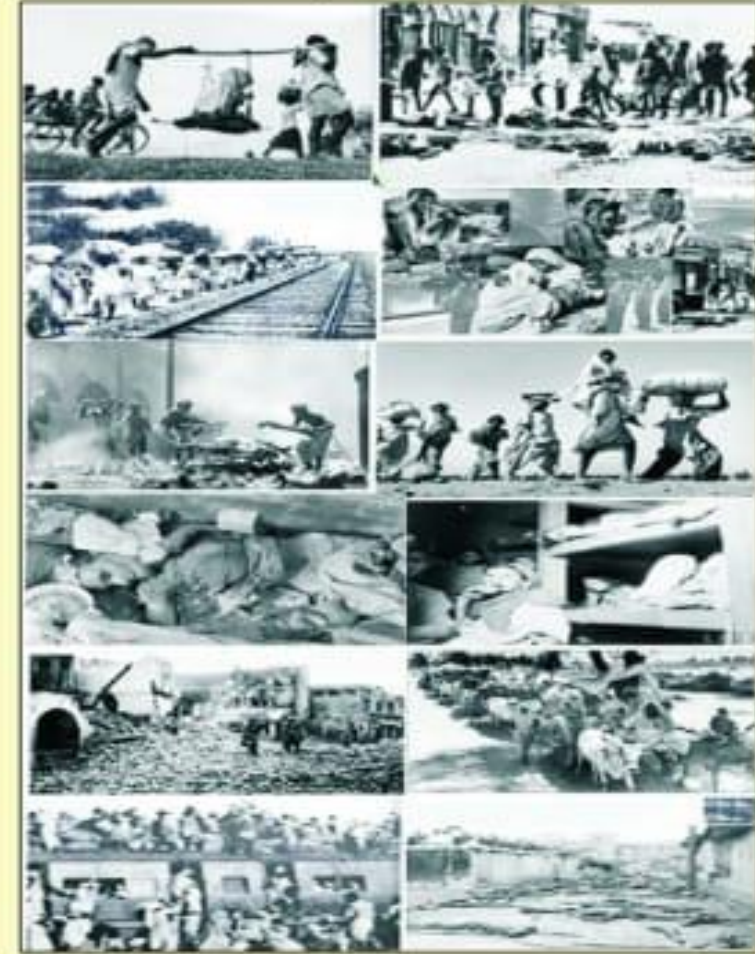
(کویتاؤن)

رشمی رامانی

رشمی رامانی

جلاوطن وارث

(کویتاؤن)

رشمی رامانی

जलावतन वारिस

(कवीताऊं)

लेखिका : रश्मि रामाणी
ISBN No. : 978-81-948320-9-6
साल : 2020
कीमत : 390/-
कापियूं : 500
© : सुजाता रामाणी
छपींदड़ : पाटीदार ओफसेट, अहमदाबाद
पब्लिशर : स्केन कम्प्युटर्स
3, राधेश्याम कॉम्प्लेक्स,
एस.टी. वर्कशोप के सामने, पाटीया,
नरोडा रोड, अहमदाबाद. मो. 9327007002

JALAVATAN WARIS

(Poems)

ISBN No. : 978-81-948320-9-6
Author : RASHMI RAMANI
Year : 2020
Price : Rs.390/-
Copies : 500
© : Sujata Ramani
Printed by : PATIDAR OFFSET, Ahmedabad.
Publisher : SCAN COMPUTERS
3, Radheyshyam Apartment,
Patia, Naroda Road, Ahmedabad-40.
Phone : 079-30246776 (M) 9327007002

PUBLISHED WITH FINANCIAL ASSISTANCE OF
NATIONAL COUNCIL FOR PROMOTION OF SINDHI LANGUAGE
(NCPSL) New Delhi.

(2)

جلاوطن وارث جلاवतन واريس

(کویتائون)

(کवीताऊं)

رشمی رامانی
رشمی رامانی

(1)

उनहनि जलावतननि जे नाले
जिनि जी जलावतनी
संदनि वारिसनि जे रत में
जलावतनीअ जो अहसास बणिजी
समायल आहे...

(4)

انھن جلاوطنن جي نالي
جن جي جلاوطني
سندن وارثن جي رت ۾
جلاوطنيءَ جو احساس بڻجي
سمائل آهي.....

(3)

सभनि खे खबर आहे त
माँ
सिन्ध जी कुझु बि कोन आहियाँ
पर
माँ हिक सिन्धिण
माँ हिक सिन्धिण
सिन्ध जी
जलावतन वारिस आहियाँ...

(6)

سپن کي خبر آهي ته
مان
سند جي ڪجهه به ڪونه آهيان
پر
مان هڪ سنڌڻ
مان هڪ سنڌڻ
سند جي
جلاوطن وارث آهيان.....

(5)

23. विच में	وچ ۾	94-95
24. नांगनि जा निशान	نانگن جا نشان	98-99
25. समय-सरगम	سميہ-سرگم	100-101
26. ठहिराउ	ٺهراو	102-103
27. कफ़न जो रंगु	ڪفن جو رنگ	106-107
28. तूँ ऐं माँ	توڻ ۽ مان	110-111
29. वक्त्रती दौर	وقتني دور	114-115
30. खुदा जी तलाश	خدا جي تلاش	120-121
31. नींड़	نينڊ	124-125
32. हिमथ ऐं यक्रीन	همٿ ۽ يقين	128-129
33. ज़िंदगीअ जो रूहानी सुर	زندگيءَ جو روحاني सुर	132-133
34. छुहाऊ	چهاءُ	136-137
35. ज़िदु	ضد	138-139
36. फ़रमाईश	فرمائش	142-143
37. मिलणु	ملڻ	148-149
38. अतीत ऐं हाल	اتيت ۽ حال	152-153
39. सभ्यता	سپينا	156-157
40. उलझन	الجهن	160-161
41. फ़ितरत ऐं सिफ़ति	فطرت ۽ صفت	162-163
42. वापिसी	واپسي	166-167
43. बेचैनी	بيچيني	170-171
44. ससी-पुन्हूँ	ससئي-पन्हूँ	174-175
45. सुहिणी-मेहार	سُهڻي-ميهار	176-177
46. नूरी ज़ाम तमाची	نوري-جام تماچي	178-179
47. मेरांझड़ी यादगिरी	ميرانجهڙي يادگيري	182-183
48. तूँ	توڻ	186-187

सिलसिलो

● लेखिका पारां	ليکڪا پاران	10-11
1. जलावतनी	جلاوطني	16-17
2. रिश्तो	رشتو	20-21
3. फ़ासिलो	فاصلو	24-25
4. रोशनी ऐं अंधेरो	روشنی ۽ آنڌيرو	28-29
5. ड़ुख जी आदत	ڏک جي عادت	32-33
6. सवाल-जवाब	سوال-جواب	34-35
7. हू	هو	36-37
8. कशकोलु	ڪشڪول	40-41
9. ज़ख़म ऐं नासूर	زخم ۽ ناسूर	44-45
10. माँ जिते बि हुजाँ	मान जيتي به هجان	46-47
11. वणु	وڻ	50-51
12. सवाल	سوال	54-55
13. मेलाप	میلاپ	56-57
14. गुल जी वेनिती	گل جي وينتي	60-61
15. मुक्ति	مڪتي	62-63
16. पितरू	پتر	68-69
17. वसकारो	وسڪارو	74-75
18. सिन्ध ऐं माँ	سنڌ ۽ مان	78-79
19. रब जी मर्जी	رب جي مرضي	82-83
20. हक्रीक़त ऐं तसव्वुर	حقيقت ۽ تصور	84-85
21. किस्मत	قسمت	86-87
22. हिक छटीअ में ब्र प्रेमी	هڪ چٽيءَ ۾ ٻه پريمي	90-91

49. हुनजो अचणु	هُن جو اچڻ	188-189
50. बेताज शहंशाह फ़कीर	بيتاڄ شهنشاه فقير	192-193
51. कुर्बानी	قرباني	198-199
52. कुझु बि न	ڪڙھ به نه	204-205
53. मौजूदगी	موجودگي	208-209
54. प्यार	پيار	210-211
55. औरतू	عورتون	212-213
56. अधूरोपन	آڌوروپن	216-217
57. तुंहिजो बतन-मुंहिजो बतन	تنهنجو وطن-منهنجو وطن	220-221
58. आज़ादी	آزادي	224-225
59. मेलाप	ميلاپ	228-229
60. मुंहिजो-तुंहिजो	منهنجو-تنهنجو	232-233
61. ब्रारनि लाई	ٻارن لاءِ	236-237
62. बदिलाउ	بدلاءُ	240-241
63. समझी सघें त	سمجھي سگھين ته	244-245
64. ग़ोल्हा	ڳولها	248-249
65. मसइलो	مسئلو	250-251
66. वंदे मातरम्	وندي ماترم	254-255
67. सभ्यता जो सफ़र	سپيتا جو سفر	258-259
68. अधूरो अरमान	آڌورو ارمان	264-265

लेखिका पारां

भारत दुनिया में हर सभ्यता जो बानी आहे जडहिं हिन्द जे वडाईअ जो वीचार कजे थो तडहिं सिन्धु खे विसारे नथो सधिये. सिन्धु काल्ह ताई हिन्दु जो जुजो हुई, सिन्धु जो इतिहासु आगाटो आहे ऐं सिन्धु जी सभ्यता प्राचीन ऐं निराली, हजारे वरिहानि जी झूनी पर सुन्दर आहे.

सिन्धियत जी धारा जेका मोअन जे दडे जे जमाने खां वठी रवां रही आहे सा हमेशह वहंदी रहंदी. जिनि समुझो थे त विरहाडे खां पोइ सिन्धु जा वण छडण खां पोइ हुन जो वहुकिरो बन्द थी वेंदो, तिनि संसार जे इतिहास जो ऊन्हो अभ्यासु कोन कयो हो या उन खे की कदुर भुलिजी वया हुआ. भारतीय सभ्यता जो वहुकिरो बन्द थी वियो छा ? के ईय था समुझनि त भारतीय सभ्यता जे धारा मथां पश्चिमी अंग्रेजी सभ्यता जो असरू गालिबु पइजी वेंदो. तीअं किनि इएं समुझो त सिन्धियत धारा मथां सिन्धियुनि जे टिडियल, पखिडियल हुअण करे भारतीय सभ्यता जी धारा गालिबु पई सिन्धियत खे गायब करे छड्डीं दी पर इहा गलत सोच आहे. सिन्धियत जो चश्मो रवां आहे, रवां रहंदो. सिन्धियत जी धारा जलावतनीअ जे बावजूद भारतीय सभ्यता में जीवित रहंदी ऐं हुनजे हिक अंग जे रूप में वधीक जोरु वठंदी. इन्सान जे अंदरि ऐं ब्राहिर खे पूरी तरह बदिले करे सागिए वक्रत जे इतिहास सां हुन जी संगति जोडण जो तरीको निरालो आहे.

हाणि सिन्धीअ जी अगुं माना सिन्धु जा रहाकू न रही आहे. इएं करे चइजे त सिन्धी ई पहिरीं-पहिरीं भारती जाती आहिनि, जिनि पंहिंजी प्रिय जनमभूमिअ जी बुली आज्ञादीअ अगियां चाढी. इनहनि हिक लेखे त पाण खे बेघरू बणायो. पर सचु त उनहनि भारत जी विशाल भूमीअ खे, भारत जे कुण्ड-कुडिछ खे कंडला खां कलकते ताई ऐं कश्मीर खां कन्याकुमारीअ ताई पंहिंजो घरू बणायो आहे. इहो सिन्धियत जो भागु आहे जो सिन्धु हिन्दु खे नालो डिनो.

ليکڪا پاران

ڀارت دنيا ۾ هر سڀيتا جو باني آهي جڏهن هند جي وڏائيءَ جو ويچار ڪجي ته تڏهن سنڌ کي وساري نٿو سگهجي. سنڌ ڪالھ تائين هند جو جزو هئي، سنڌ جو ايتھاس آڳاٽو آهي ۽ سنڌ جي سڀيتا پراچين ۽ نرالي، هزارين ورهين جي جهوني پر سندر آهي.

سنڌيت جي ڌارا جيڪا موئن جي دڙي جي زماني کان وٺي روان رهي آهي سا هميشه وهندي رهندي. جن سمجهو ٿي ته ورهاڱي کان پوءِ سنڌ جا وڻ ڇڏڻ کان پوءِ هن جو وهڪرو بند ٿي ويندو، تن سنسار جي ايتھاس جو اونهو اڀياس ڪونه ڪيو هو يا ان کي ڪي قدر ڀلجي ويا هئا. ڀارتيه سڀيتا جو وهڪرو بند ٿي ويو ڇا ؟ ڪي ائين ٿا سمجهن ته ڀارتيه سڀيتا جي ڌارا مٿان پشچمي انگريزي سڀيتا جو اثر غالب پئجي ويندو. تيئن ڪن ائين سمجهو ته سنڌيت ڌارا مٿان سنڌين جي ٽڙيل پکڙيل هٿ ڪري ڀارتيه سڀيتا جي ڌارا غالب پئي سنڌيت کي غائب ڪري ڇڏيندي پر اها غلط سوچ آهي. سنڌيت جو چشمو روان آهي، روان رهندو. سنڌيت جي ڌارا جلاوطنيءَ جي باوجود ڀارتيه سڀيتا ۾ جيوت رهندي ۽ هنجي هڪ انگ جي روپ ۾ وڌيڪ زور وٺندي. انسان جي اندر ۽ ٻاهر کي پوريءَ طرح بدلي ڪري ساڳئي وقت جي ايتھاس سان هن جي سنگت جو طريقو نرالو آهي.

هاڻي سنڌيءَ جي اڳين معنيٰ سنڌ جا رهاڪو نه رهي آهي. ائين ڪري چئجي ته سنڌي ٿي پهرين-پهرين ڀارتي جاتي آهن، جن پنهنجي پريه جنر پيوميءَ جي ٻلي آزاديءَ اڳيان ڇاڙهي. انهن هڪ ليکي ته پاڻ کي بيگهر بڻايو. پر سچ ته انهن ڀارت جي وشال پيوميءَ کي، ڀارت جي ڪنڊ-ڪڙڇ کي ڪنڊلا کان ڪلڪتي تائين ۽ ڪشمير کان ڪنياڪماريءَ تائين پنهنجو گهر بڻايو آهي. اهو سنڌيت جو ڀاڳ آهي جو سنڌ هند کي نالو ڏنو. سنڌوءَ مان هند بڻيو ۽ جيئن

“सिंधी क्रौम जी संवदेना-अनुभउ-सोच-फ़िक्र खे सहज ई अलग
महिसूसि करे सघिजे थो, संदसि अकेलाई, अजनबियत, वेग़ाणप ग़ैर
सलामती, विजायल/वेंदड़ि सुज़ाणप, धारियाइप, भटिकाव, प्रान्त ऐं
सियासी ज़ोर जी अदम मौज़दगी, क़झ अहिड़ा नहरा जाती अहिसास

”سنڌي قوم جي سنيوڊنا-اڻپوءِ-سوچ-فڪر کي سهج ٿي الڳ مڪسوس ڪري سگهجي ٿو، سندس اڪيلائي، عجنبيت، ويڳاڻپ غير سلامتي، وڃايل/ويندڙ سڃاڻپ، ڌاريائپ، ڀٽڪاو، پرانت ۽ سياسي زور جي آدم موجدگي، ڪجهه اهڙا نهرا، جاتي احساس آهن

आहिनि जेके शदीद खां शदीदतर थी रहिया आहिनि, जदीद दौर जे इन्सान जहिडा त आहिनि ई पर, उनहनि में बि क्रौम जी खास हालत जे करे, पैदा थींदडि अहिसासु बि जुडियलु आहे. इहा ब्रिटी मार आहे जेका क्रौम या क्रौम जा फ़र्द खाई रहिया आहिनि, इन मौजूअ ते हर कवीअ कविताऊं लिखियूं आहिनि, सिंधी कविता में इहो खास सुग्राणप वारो वाधू हिस्सो आहे. उनहनि बि कवीता लिखी आहे जिनि सिन्धु न डिठी.” (डॉ. प्रेम प्रकाश-आज़ादीअ खां पोइ सिंधी नई कवीता जी ऐंथालांजी) अहिडिनि कवियुनि जे अंदरि जो घाव वधीक दर्द ड़ींदड आहे, संदनि पीडा वधीक तड़पाईदडि आहे. कवीता, संवेदनशील अनुभव ऐं ताज़ा ब्रोलीअ सां ज़हन अंदर निपाईदडि मुसलसल Process (प्रक्रिया) आहे, बिजु फुटी सलो थियण ज़ियां. कवीता में जंहिं परायेपन, अकेलेपन, बेदिली या ज़हनी कशमकश जो इजहार कयो वेंदो आहे, हुनजा कारण असांजे माहौल में हूँदा आहिनि, भावना ऐं संवेदना रखण वारनि कवीयुनि जो ज़हनी तौर ते माहौल सां जुडिजणु सुभावीक आहे. हीअ कवीताऊं जलावतनीअ जे माहौल ऐं दर्द जू कवीताऊं आहिनि.

“जलावतनी जा के सफर

रेल रस्ते थिया

के पाणीअ जे जहाज़ सां

पर जलावतनीअ जो हिकु सफ़र

खून ज़रिये बि थियो

जलावतन वारिस त उहे बि आहिनि

जिनि जे रत में समायल आहे

जलावतनीअ जो अहसास...”

- रश्मि रामाणी

जिकी शदीद कां शदीदतर थी रहिया आहनि, जदीद दौर जे इन्सान जेहाज़ा ते आहनि ई पर, उनहनि में बि क्रौम जी खास हालत जे करे, पैदा थींदडि अहिसासु बि जुडियलु आहे. इहा ब्रिटी मार आहे जेका क्रौम या क्रौम जा फ़र्द खाई रहिया आहिनि, इन मौजूअ ते हर कवीअ कविताऊं लिखियूं आहिनि, सिंधी कविता में इहो खास सुग्राणप वारो वाधू हिस्सो आहे. उनहनि बि कवीता लिखी आहे जिनि सिन्धु न डिठी.” (डॉ. प्रेम प्रकाश-आज़ादीअ खां पोइ सिंधी नई कवीता जी ऐंथालांजी) अहिडिनि कवियुनि जे अंदरि जो घाव वधीक दर्द ड़ींदड आहे, संदनि पीडा वधीक तड़पाईदडि आहे. कवीता, संवेदनशील अनुभव ऐं ताज़ा ब्रोलीअ सां ज़हन अंदर निपाईदडि मुसलसल Process (प्रक्रिया) आहे, बिजु फुटी सलो थियण ज़ियां. कवीता में जंहिं परायेपन, अकेलेपन, बेदिली या ज़हनी कशमकश जो इजहार कयो वेंदो आहे, हुनजा कारण असांजे माहौल में हूँदा आहिनि, भावना ऐं संवेदना रखण वारनि कवीयुनि जो ज़हनी तौर ते माहौल सां जुडिजणु सुभावीक आहे. हीअ कवीताऊं जलावतनीअ जे माहौल ऐं दर्द जू कवीताऊं आहिनि.

अहनि बे क्रौम जी खास हालत जे करे, पैदा थींदडि अहिसासु बि जुडियलु आहे. इहा ब्रिटी मार आहे जेका क्रौम या क्रौम जा फ़र्द खाई रहिया आहिनि, इन मौजूअ ते हर कवीअ कविताऊं लिखियूं आहिनि, सिंधी कविता में इहो खास सुग्राणप वारो वाधू हिस्सो आहे. उनहनि बि कवीता लिखी आहे जिनि सिन्धु न डिठी.” (डॉ. प्रेम प्रकाश-आज़ादीअ खां पोइ सिंधी नई कवीता जी ऐंथालांजी) अहिडिनि कवियुनि जे अंदरि जो घाव वधीक दर्द ड़ींदड आहे, संदनि पीडा वधीक तड़पाईदडि आहे. कवीता, संवेदनशील अनुभव ऐं ताज़ा ब्रोलीअ सां ज़हन अंदर निपाईदडि मुसलसल Process (प्रक्रिया) आहे, बिजु फुटी सलो थियण ज़ियां. कवीता में जंहिं परायेपन, अकेलेपन, बेदिली या ज़हनी कशमकश जो इजहार कयो वेंदो आहे, हुनजा कारण असांजे माहौल में हूँदा आहिनि, भावना ऐं संवेदना रखण वारनि कवीयुनि जो ज़हनी तौर ते माहौल सां जुडिजणु सुभावीक आहे. हीअ कवीताऊं जलावतनीअ जे माहौल ऐं दर्द जू कवीताऊं आहिनि.

“जलावतनी जा के सफर

रेल रस्ते थिया

के पाणीअ जे जहाज़ सां

पर जलावतनीअ जो हिकु सफ़र

खून ज़रिये बि थियो

जलावतन वारिस त उहे बि आहिनि

जिनि जे रत में समायल आहे

- रश्मि रामाणी

जलावतनी

तुंहिंजी यादगिरियुनि
जलावतन करे छडियो आहे मूँखे
कीअं जिअंदसि
किथे मरंदसि
खबर नाहे.

सिर्फु हिकु सफ़र
जलावतनीअ जो
अजीबु वाकियो.
सियासी फैसिलो
खौफ़नाक़ हादिसो
सरऊअ जे छणंदडि पननि जेतिरा
बेशुमार खयाल
सालनि जी निंड में समायल
भवाइतो सुपनो
मुंहिंजे हिरदे ते
मोअन जो दड़ो जे स्तूप जो बारू
शाह लतीफ जो अधु लिखियल सुर
मुंहिंजे ज़हन में

केतिरी गहरी
मकलीअ जे कब्रिस्तान जी
रूहानी सांति

जलावतनी

تنهنجي يادگيرين
جلاوطن ڪري ڇڏيو آهي مونکي
ڪيئن جيئندس
ڪٿي مرنديس
خبر ناهي.

صرف هڪ سفر
جلاوطنيءَ جو
عجيب واقعو،
سياسي فيصلو
خوفناڪ حادثو.
سُرءُ جي ڇڻندڙ پنن جيترا
بیشمار خيال
سالن جي ننڊ ۾ سمايل
پوائنتو سڀنو
منهنجي هردي تي
موئن جو دڙو جي ستوپ جو بارُ
شاه لطيف جو آڌ لکيل سُر
منهنجي ذهن ۾.

ڪيتري گهري
مقليءَ جي قبرستان جي
روحاني سانت

हवा जे हल्के झोंके सां
छिरके थो इतिहास.

कींझर जी सर्द राति में
पूरणमासीअ जी बुक भर चांडोकी
सौगात जियां बुधल आहे
मुंहिंजे अंदर जे रूमाल में
सिंधूअ जे पाणीअ जो स्पर्श
मुंहिंजे जिस्म जी वारीअ में लिंकल
आलाणि.

वर्हयुनि खां पोइ बि
खामोश, वीरान रातियुनि जी ऊंदहि में
हीअ कहिड़ी बेचैनी
बार-बार
छो थी पासो वरायां ?
हीअ धरती पराई
आसमान अणज्राण
पंहिंजे ई वतन में
हिकु भेरो वरी
जलावतन मां.

हوا جي هلڪي جهونڪي سان
چرڪي ٿو اِتهاس.

ڪينجهر جي سرد رات ۾
پُور ٿماسيءَ جي ٻُڪ ۾ چانڊوڪي
سُوغات جيات ٻڌل آهي
منهنجي اندر جي رُومال ۾
سندوڙ جي پاڻيءَ جو سپرڻ
منهنجي جسڙ جي واريءَ ۾ لڪل
آلاڻ.

ورهين کان پوءِ به
خاموش، ويران راتين جي اُونده ۾
هيءَ ڪهڙي بيچئي
بار-بار
ڇو ٿي پاسو ورايان؟
هيءَ ڌرتي پراڻي
آسمان اُڻڇاڻ
پنهنجي ئي وطن ۾
هڪ ڀيرو وري
جلاوطن مان.

रिश्तो

अलाइ घणा सरऊ गुजरी विया
वधीक त कुझ याद नाहे
पर, हिन सरऊअ जी यादगिरियूँ
सज़ी ज़िन्दगी मुँहिंजो पीछो कंदियूँ
हिन अणज़ाण मुल्क सां
न कोई रिश्तो न का सुज़ाणप !

पोइ छो
मुँहिंजे मन ते उकरियल आहे
सिंध जो नक्शो ?
मुँहिंजे अंदर में
हिक अजीब बेचैनी
अखियुनि में बार-बार
कराचीअ जे आसमान में
बेशुमार पखियुनि ऐं
वलरनि जी परवाज़ जो
खूबसूरत नज़ारो
ज़हन में
मकलीअ जे क़ब्रिस्तान जी
रूहानी खुशबू
वक्त्र
घणो कुझ चुही वेंदो आहे
काफ़ी कुझ वेढ़े-सेढ़े बि वेंदो आहे

رشتو

الا ئئي گھڻا سرءُ گذري ويا
وڌيڪ ته ڪجهه ياد ناھي
پر، هن سرءُ جي يادگيريون
سڄي زندگي منهنجو پيڇو ڪنديون
هن اڻڄاڻ ملڪ سان
نه ڪوئي رشتو نه ڪا سڃاڻپ!

پوءِ ڇو
منهنجي من تي اُڪريل آهي
سنڌ جو نقشو؟
منهنجي اندر ۾
هڪ عجيب بيچڻي
اڪين ۾ بار-بار
ڪراچيءَ جي آسمان ۾
بيشمار پکين ۽
ولرن جي پرواز جو
خوبصورت نظارو
ذهن ۾
مقليءَ جي قبرستان جي
رُوحاني خوشبو
وقت
گھڻو ڪجهه ڇهي ويندو آهي
ڪافي ڪجهه ويزهي-سيڙهي به ويندو آهي

वक्रत गुजरंदे
 यादगिरियुनि में बदिलजी वेंदा आहिन
 हादसा, इतेफाक ऐं मौसम
 पर,
 सरऊ जी मुंद में हीअ सफ़र !
 छा इतेफाक आहे ?

पूरणमासीअ जी नूरानी राति में
 समुण्ड जे सीने में जाग्री हुई वीर
 कुन पया हुआ महाराण जे मन में
 साल गुजरी विया आहिन
 पर हाणे बि जहन में ज़िंदह
 काफ़ी कुझ
 केतिरा भेरा वरी जाग़ियो
 सुतो सूर
 निंडाखिड़ी अखियुनि में खुमार
 हवा में ओचितो मोटी ईदो आहे
 सुर कामोद जो गहरो आवाज़
 प्यार भरियो कोई सड्ड
 कंहि गहरे रिश्ते जो इज़हार
 सरऊ जहिडे मुंहिजे जीवन में
 हिकु भेरो वरी बहार !

وقت گذرندي
 يادگيرين ۾ بدلجي ويندا آهن
 حادثا، اتفاق ۽ مؤسّر
 پر،
 سرء جي مُند ۾ هيءُ سفر!
 ڇا اتفاق آهي؟

پورٽماسيءَ جي نوري رات ۾
 سمنڊ جي سيني ۾ جاڳي هئي وير
 کُن پيا هئا مهراڻ جي من ۾
 سال گذري ويا آهن
 پر هاڻي به ذهن ۾ زندهه
 کافي ڪجهه
 ڪيترا پيرا وري جاڳيو
 ستنو سُر
 ننڊا کڙي اکين ۾ خمار
 هوا ۾ اوچتو موٽي ايندو آهي
 سُر ڪامود جو گهرو آواز
 پيار پريو ڪوئي سڏ
 ڪنهن گهري رشتي جو اظهار
 سرءُ جهڙي منهنجي جيون ۾
 هڪ ڀيرو وري بهار!

فاسيلو

छा तोखे खबर आहे
कोई आहे
जे को गोल्हींदो आहे
तोखे पागुलनि जियां.

तूं
जंहींखे छडे हली वएँ
कंहि पराये वांगुरू
उहो ई तूंहिंजो पंहिंजो
केतिरो उदास, केतिरो बेचैन
बेहदि मायूसु ऐं बेअन्त उदासु
बुधंदो आहे पंहिंजी खामोश चीखूं
सहंदो आहे
तनहाईयुनि जी तकलीफ
याद कंदो आहे
खुशगवार गुजरियल डींह
माजीअ जा उहे रोशन लम्हा
जे के बदिलजी विया
जिन्दगीअ जे अंधेरे में.

जाहिर करण थे चाहियो
हिक खूबसूरत राज
तोखे घणो कुझु डियणु थे चाहियो

فاصلو

چا توکي خبر آهي
کوئي آهي
جيڪو ڳولهندو آهي
توڪي پاڳلن جيان

تئون
جنهن کي ڇڏي هلي وئين
ڪنهن پراڻي وانگر
اهو ئي تنهنجو پنهنجو
ڪيترو اُداس، ڪيترو بيچئن
بيڪد مايوس ۽ بي آنت اُداس
ٻڌندو آهي پنهنجي خاموش چيخون
سهندو آهي
تنهائين جي تڪليف
ياد ڪندو آهي
خوشگوار گذريل ڏينهن
ماضيءَ جا اُهي روشن لمڪا
جيڪي بدلجي ويا
زندگيءَ جي انڌيري ۾.

ظاهر ڪرڻ ٿي چاهيو
هڪ خوبصورت راز
توڪي گهڻو ڪجهه ڏيڻ ٿي چاهيو

वेझाईअ जो सिर्फु हिक लम्हो
हासिल करण जी खाहिश अधूरी रही.

समुण्ड खे निहारीदे
अनुमान लगाईदो आहे
तुँहिजे प्यार जी गहराईअ जो
पर !
हैरानु, परेशानु आ
असांजे बिच जे
बिन जहाननि जे फ़ासिले सबब.

0

(27)

ويجهائي جو صرف هڪ لمحو
حاصل ڪرڻ جي خواهش اُڏوري رهي.

سمند کي نهاريندي
انومان لڳائيندو آهي
تنهنجي پيار جي گهرائيءَ جو
پر !
حيران، پریشان آ
اسان جي وچ جي
بن جهانن جي فاصلي سبب.

0

(26)

روشنی ۽ اَنڌيرو

वेझाईअ जी रोशनी
विछोड़े जो अंधेरो
अंधेरे, उजाले जे विच में
मोअन जे दड़े जी नर्तकीअ जूं
बरंदड़ि, विसामदड़ि
खामोश चाहतूं, बेनाम हसरतूं
टुटंदी - पखिड़जंदी
ज़िन्दगी.

कुटि जो सिर्फ हिकु घुंघरू
ज़मीन ते किरियो
वायुमण्डल में तरियो
संगीत जो अठों सुर
जहं खे हर कोई
न, समझी सघियो.

कुझ देर जी गहरी निंड में
आयल सुपने में
आईदो अडुजी रहियो हो
ओचितो अखि खुली
सभु कुझ पाणी-पाणी थी वियो
मुस्तक्रबिल
माज़ीअ में दफ़न थी वियो.

روشنی ۽ اَنڌيرو

ويجهائيءَ جي روشني
وچوڙي جو اَنڌيرو
اَنڌيري، اُجالي جي وچ ۾
موئن جي دڙي جي نرتڪيءَ جوَن
برندڙ، وسامندڙ
خاموش چاهتون، بينام حسرتون
ٽٽندي-پڪڙجندي
زندگي.

ڪٽ جو صرف هڪ ٽهنڙو
زمين تي ڪريو
وايومنڊل ۾ تريو
سنگيت جو انون سُر
جنهن کي هر ڪوئي
نہ سمجهي سگهيو.

ڪجهه دير جي گهري ننڊ ۾
آيل سڀني ۾
آئيندو اڏجي رهيو هو
اوچتو اک کلي
سڀ ڪجهه پاڻي-پاڻي ٿي ويو
مستقبل
ماضيءَ ۾ دفن ٿي ويو.

هاڊيسو هو اٽلاڙي ٽٽو
ٻڙي، ٻڙي وڙي ٽٽو
هاڙي
مٺو ٽٽو جي ڏاڙن مان
ٽٽو ٻڙي ٽٽو جي ٽٽو ٽٽو
روشن ٽٽو ٽٽو
ٽٽو ٽٽو ٽٽو آ.

0

(31)

ٽٽو هو ٽٽو ٽٽو
ٽٽو، ٽٽو وڙي ٽٽو ٽٽو
هاڙي
مٺو ٽٽو جي ڏاڙن مان
ٽٽو ٽٽو ٽٽو ٽٽو ٽٽو
روشن ٽٽو ٽٽو
ٽٽو ٽٽو ٽٽو آ.

0

(30)

ڏوڪر جي عادت

سداي ت ن
پر ڪڏهن - ڪڏهن ملندو هو.

هه ڇڏهن به ايندو هو
بيچيني ۽ پوءِ ساڻ هوندو هئس
اڪثر روتاريندو هو، ستائيندو هو
هن جو اچڻ مونکي نه وڻندو هو.
پر، نه زندگي ايتري آسان هئي
نه قسمت ايتري مهربان
جو هن جي اچڻ-وڃڻ کي روڪي سگهان.

ڏير-ڏير
هن جي اچ-وڃ جي عادت پئجي وئي
هاڻي
هو مزمان نه
مات لڳندو آهي.

0

(33)

ڏوڪر جي عادت

سڌائين ته نه
پر ڪڏهن - ڪڏهن ملندو هو.

هو ڇڏهن به ايندو هو
بيچيني ۽ پوءِ ساڻ هوندو هئس
اڪثر روتاريندو هو، ستائيندو هو
هن جو اچڻ مونکي نه وڻندو هو.
پر، نه زندگي ايتري آسان هئي
نه قسمت ايتري مهربان
جو هن جي اچڻ-وڃڻ کي روڪي سگهان.

ڏير-ڏير
هن جي اچ-وڃ جي عادت پئجي وئي
هاڻي
هو مزمان نه
مات لڳندو آهي.

0

(32)

سوال - جواب

پيار ڏانھن
ڪڏھن پيار سان نہ نہاريو
پر!
مُنھنجي بے رُخِيءَ جی باوجود
هـُ سدايـُ مُشڪندو هو
مُنھنجي سوچ تي
يا,
مُنھنجي نادانيءَ تي
خبر ناھي.

پيار
مُنھنجي زندگيءَ ۾
هميشه هڪ سوال ٿي رهيو
ڇا، واقعي موني پيار جي ضرورت هئي؟
هن سوال جو نہ ڪڏھن جواب مليو
نہ هيءَ سوال منهنجي زندگيءَ مان ٽريو
جواب ملڻ ايندو ضروري هو
جو تمام زندگيءَ ۾ ڳولھڻ جي باوجود
وقت وڃائڻ جو ڪو افسوس بہ نہ ٿيو
پر،
زندگي هڪ خوبصورت تلاش ۾
تبدیل ٿي وئي.

سوال - جواب

پيار ڏانھن
ڪڏھن پيار سان نہ نہاريو
پر!
مُنھنجي بے رُخِيءَ جی باوجود
هـُ سدايـُ مُشڪندو هو
مُنھنجي سوچ تي
يا,
مُنھنجي نادانيءَ تي
خبر ناھي.

پيار
مُنھنجي زندگيءَ ۾
هميشه هڪ سوال ٿي رهيو
ڇا، واقعي موني پيار جي ضرورت هئي؟
هن سوال جو نہ ڪڏھن جواب مليو
نہ هيءَ سوال منهنجي زندگيءَ مان ٽريو
جواب ملڻ ايندو ضروري هو
جو تمام زندگيءَ ۾ ڳولھڻ جي باوجود
وقت وڃائڻ جو ڪو افسوس بہ نہ ٿيو
پر،
زندگي هڪ خوبصورت تلاش ۾
تبدیل ٿي وئي.

هـ

تنهائي
جڏهن
برداشت کان ٻاهر ٿي ويندي هئي
سوچ جي پيڪڙيل درن کي
ڌيري سان کولي ڪري
هو
منهنجي اندر ۾ گهڙي ايندو هو
خوشنما، خوبصورت احساس بڻجي.

بنا دستڪ هن جي آمد
روڻ-رهاڻ جي سهڻي نيند
هڪ عجيب ڪشمڪش!
وڻندڙ ويجهائي
هن جي خوبصورت خيالن در گذر ڪري
مان پنهنجو پاڻ کي تيار ڪندي هئس
ڪنهن بي نام سفر لاءِ.

عجيب هئا زندگيءَ جا رستا
سڏي، سولي سڙڪ ملڻ تي مشڪل هئو ئي
منجهيل، اڳڇاڻ رستن ۽
ڏنگن-ڦڏن پيچرن تي
ڌڪا، ٽاپا کائيندي هلڻو به هو

هو

تنهائي
جڏهن
برداشت کان ٻاهر ٿي ويندي هئي
سوچ جي پيڪڙيل درن کي
ڌيري سان کولي ڪري
هو
منهنجي اندر ۾ گهڙي ايندو هو
خوشنما، خوبصورت احساس بڻجي.

بنا دستڪ هن جي آمد
روڻ-رهاڻ جي سهڻي نيند
هڪ عجيب ڪشمڪش!
وڻندڙ ويجهائي
هن جي خوبصورت خيالن در گذر ڪري
مان پنهنجو پاڻ کي تيار ڪندي هئس
ڪنهن بي نام سفر لاءِ.

عجيب هئا زندگيءَ جا رستا
سڏي، سولي سڙڪ ملڻ تي مشڪل هئو ئي
منجهيل، اڳڇاڻ رستن ۽
ڏنگن-ڦڏن پيچرن تي
ڌڪا، ٽاپا کائيندي هلڻو به هو

जेके

मुसाफिरनि जो इन्तजार कंदा आहिन,
ओचतो मिलंदा आहिन.

अंधनि मोड़नि ते बि
पाण खे संभालणो हो
अहिड़न खतरनाक मोड़नि ते
किरण खाँ अवलि
अक्सर
हू संभाले वठंदो हो मूँखे
बिना कुझु चए
बिना कुझु पुछे
मुँहिंजे जिस्म जी लर्जिश
हुन जे हथनि जी मज़बूती
अंधे मोड़ ते
बेखुदी ऐं होशियारीअ जो
अज़ीबोगरीब मेलापु !

0

(39)

جيڪي

مسافرن جو انتظار ڪندا آهن,
اوچتو ملندا آهن.

آنڌن موڙن تي به
پاڻ کي سنڀالڻو هو
آهڙن خطرناڪ موڙن تي
ڪرڻ کان اول
اڪثر
هو سنڀالي وندو هو مونکي
بنا ڪجهه چئي
بنا ڪجهه پڇي
منهنجي جسمر جي لرزش
هن جي هٿن جي مضبوطي
آنڌي موڙ تي
بي خودي ۽ هوشياريءَ جو
عجيب - و - غريب ميلاپ!

0

(38)

कशकोलु

वक्तु
जिन्दगीअ जे कशकोल में
बार-बार
कुझु न कुझु बिझंदो रहियो.

कडहिं
सरऊ जा पीला सुनहरा पन
त
कडहिं
ईदड़ि बहार जी खबर डींदड़ि
सुर्ख गाढ़ा गुलाब.

सरऊ जा सुकल पन
जिनि में हिक अजीब किस्म जी महक हूंदी हुई
हथ लगण साँ ई भुरी पवँदा हुआ
तिनि खे सँभालणु ऐं निहारणु वधीक वणंदो हो
बजाय
ईदड़ि बहार जे खुशबूदार सुहिणनि गुलनि खे
प्यार करण खाँ.
जिन्दगीअ में बहार खे माणणि लाइ
जरूरी आहे
सरऊ खे महिसूस करणु

कशकूल

وقت
زندگیء جي ڪشڪول ۾
بار-بار
ڪجهه نه ڪجهه وجهندو رهيو.

ڪڏهن
سرهء جا پيلا سونهرا پن
ته
ڪڏهن
ايندڙ بهار جي خبر ڏيندڙ
سُرخ ٻاڙها ڳلاب.

سرهء جا سُڪل پن
جن ۾ هڪ عجيب قسم جي مهڪ هوندي هئي
هت لڳڻ سان ئي پُري پوندا هئا
تن کي سنڀالڻ ۽ نهاري وڌيڪ وڻندو هو
بجاءِ
ايندڙ بهار جي خوشبودار سُھڻن گلن کي
پيار ڪرڻ کان.

زندگیء ۾ بهار کي ماڳڻ لاءِ
ضروري آهي
سرهء کي مڪسوس ڪرڻ

ऐं ज़िन्दगीअ जो कशकोलु ?
हिन कशकोल में ई त
सरऊ ऐं बहार
बई गड्ड हूँदा आहिन !

0

(43)

ۛ زندگيءَ جو ڪشڪول؟
هن ڪشڪول ۾ ئي ته
سرهءَ ۛ بهار
ٻئي گڏ هوند! آهين!

0

(42)

ज़ख्म ऐं नासूर

ज़ख्म
जिस्म ते हुआ
पर
नासूर !
रूह में.

ज़ख्म भरिजी वेंदा हुआ
पर नासूर ?
नासूर न ठीक थियणा हुआ
न उन्हनि जे भरजण जो
को आसार ई नज़र ईदो हो.

आहिस्ते-आहिस्ते
वक्त पाए
ज़ख्मनि जा त निशान बि कोन रहिया
पर
नासूर !
नासूर, रूह जी ऊंदहि जा
चण्ड, तारा बणिजी वया.

0

(45)

زخم ۽ ناسور

زخم
جسم تي هئا
پر
ناسور!
روح ۾.

زخم پر جي ويند! هئا
پر ناسور?
ناسور نه نيڪ ٿيڻا هئا
نه انهن جي پرڄڻ جو
ڪو آثار ئي نظر ايندو هو.

آهستي-آهستي
وقت پائي
زخم جا ته نشان به ڪونه رهيا
پر
ناسور!
ناسور، روح جي اوندھه جا
چنڊ، تارا بڻجي ويا.

0

(44)

माँ जिते बि हुजाँ

माँ जिते बि हुजाँ
तो ताई पहुचे
मुँहिंजी यदि
आँधी, तूफान, हवा, बयाबान
ऐं पहाड़नि खे पार करे
तोखे मिले
मुँहिंजी अक्रीदत, मुँहिजो प्यार.

वक्त जी विथियुनि खे लंघे
गुलु बणिजी, महक बणिजी,
हवा में तरंदे, पाणीअ में वहंदे
रागु बणिजी, छुहाऊ बणिजी
पहुचे तो ताई
मुँहिंजे अन्दर जो नियाजु ऐं आवाज़ु.

तोखे डिसण जो अरमानु पूरो थियो
त,
अखियुनि में तरी आया लुड़क अपार
मन में जागियो प्यार
तोखे डिसण खाँ पोइ
धरती बेअन्तु थी वेई आहे मुँहिंजे लाइ
बस चुमण जेतिरी परे आहीं तूँ
कींझर जी चाँडोकी रात में

मान جتي به هجان

मान جتي به هجان
تو تائين پهچي
منهنجي ياد
آنڌي، طوفان، هوا، بيابان
۽ پهاڙن کي پار ڪري
تو کي ملي
منهنجي عقيدت، منهنجو پيار.

وقت جي وڌين کي لنگهي
گُل بڻجي، مهڪ بڻجي،
هوا ۾ ترندي، پاڻيءَ ۾ وهندي
راڻه بڻجي، ڇهڻ بڻجي
پهچي تو تائين
منهنجي اندر جو نياز ۽ آواز.

تو کي ڏسڻ جو ارمان پورو ٿيو
تر،

اکين ۾ تري آيا لڙڪ اپار
من ۾ جاڳيو پيار
تو کي ڏسڻ کان پوءِ
ڌرتي بي آنت ٿي وئي آهي منهنجي لاءِ
بس چُمڻ جيتري پري آهين تون
ڪينجهر جي چانڊوڪي رات ۾

नूरीअ खे याद कँदे
 मलीर जा उदास मैदान डिसंदे
 खामोश रेगिस्तान में
 मोरे जी बनियुनि
 सक्खर जी घटियुनि में रुलंदे
 ज़िंदह पीर जे आकास खे निहारींदे
 मिट शाह में 'वाई' बुधंदे
 सिन्ध जे पेचरनि में थो भिटके
 मुँहिंजो मनु.

पँहिंजे वतन में वापसीअ खाँ पोइ
 सचपचु
 हाणे थो महिसूस थिये
 मां बि आहियां
 हिक जलावतन
 जलावतन
 जलावतन
 विहाँडे जी रहिंड.

0

(49)

नूरीअ के याद कन्दी
 मलीर जा आदاس मैदान डसन्दी
 خاموش रेगिस्तान में
 मुरी जी बनिन
 सर जी गेथिन में रलन्दी
 زندہ پیر جی نیری آکاس کی نہاریندی
 یت شاہ میں 'وای' بڈندی
 سنڈ جی پیچرن میں تو یتکی
 منہنجو من.

پنہنجی وطن میں واپسیء کان پوء
 سچ پچ
 हाٹی तो महसूस थी
 मां बि आहियान
 हक जलाوطن
 जलाوطن
 जलाوطن
 वरहाँडे जी रहंड.

0

(48)

वणु

ब्रिजु

जडहिं पोखियो वियो हो ज़मीन में

त

हिकु भरवसो बि

पोखिजी वियो हो साणसि.

ब्रिज जे

मिठनि, मेवनि वारे मज़बूत वण में

तब्दील थियण जो भरवसो.

भरवसो क़ाइम रहियो

नंढिड़ो, पितिकिड़ो ब्रिजु उसिरियो

पहिरियों बूटो बणियो

पोइ बदिलजी वियो

हिक मज़बूत सुहिणे घाटे वण में

जंहिंजा सावा पन

हवा जे हल्के झोंके साँ

वज़ाईदा हुआ ताड़ियूं

ऐं लुडंदियूं हुयूं

मिठनि मेवनि साँ झूंगारियलि

टारियूं

(51)

وڻ

ٻڄ

جڏهن پوڪيو ويو هو زمين ۾

تم

هڪ ڀيرو سو به

پوڪجي ويو هو ساڻس.

ٻڄ جي

منن، ميون واري مضبوط وڻ ۾

تبديل ٿيڻ جو ڀروسو.

ڀروسو قائم رهيو

ننڍڙو، پتڪڙو ٻڄ اُسرِيو

پهريون ٻوٽو ٻڙيو

پوءِ بدلجي ويو

هڪ مضبوط سُھڻي گھائي وڻ ۾

جنهن جا ساوا پن

هوا جي هلڪي جھونڪي سان

وڄائيندا هئا تاڙيون

۽ لڏنديون، لمنديون هيون

منن ميون سان جھونگاريل

ٿاريون.

(50)

वण जी थधी, घाटी छाँह,
 पखियुनि जा आखेरा
 गहरियूँ पाडूँ
 सबूत हुआ धरतीअ जी उन ताक़त जा
 जेका नंदिडे ब्रिज खे
 भरवसे साँ पाले / निपाए / ताते
 बदिले छडीं दी आहे सुहिणे वण में.
 0

(53)

وڻ جي ٿڌي، گهاٽي ڇانو
 پکين جا آکيرا
 گھريون پاڙون
 ثبوت هئا ڌرتيء جي اُن طاقت جا
 جيڪا ننڍڙي بچ کي
 پروسي سان پالي-نپائي-تاتي
 بدلي ڇڏيندي آهي سُهڻي وڻ ۾.
 0

(52)

سوال

موان جی دڙی جی ویران ڳھتی
کینجھر جی جھنگلن
ملیر جی سُنسان ڳوٺڙن ۾
رات جو رُندڙ هو
شوڪ گیت ٻڌجي ويندي آهي
بيچڻن ٿي ويندو آهي وایومندل
آکاس جی گھيري سانت ۾
ننڍا کڙو چنڊ
کڻندو آهي اُڀو ساهہ.

هیران، پریشان !
وقت سوچیندو آهي
برپت ۽ بیابانن ۾ ڀٽڪندڙ
عمرڪوٽ جی مڪل ۾ قید
شاهہ جی سورمین جا سُڌکا
ڇا، ڪڏهن بند نہ ٿیندا؟

0

(55)

سوال

موان جی دڙی جی ویران ڳھتی
کینجھر جی جھنگلن
ملیر جی سُنسان ڳوٺڙن ۾
رات جو رُندڙ هو
شوڪ گیت ٻڌجي ويندي آهي
بيچڻن ٿي ويندو آهي وایومندل
آکاس جی گھيري سانت ۾
ننڍا کڙو چنڊ
کڻندو آهي اُڀو ساهہ.

هیران، پریشان !
وقت سوچیندو آهي
برپت ۽ بیابانن ۾ ڀٽڪندڙ
عمرڪوٽ جی مڪل ۾ قید
شاهہ جی سورمین جا سُڌکا
ڇا، ڪڏهن بند نہ ٿیندا؟

0

(54)

مِلاپ

سِييارِ جِي ٻِيهريءَ ۾
قبرستان ۾ ڇانئجي وئي آهي
گهري سانت
خاموش بيٺا آهن وڻ
ننڊاڪڙي آهي مڪليءَ جِي ٽڪڙي
بيشمار پٿرن جا ڏير
گذريل ڏينهن ياد ڪري
ٿڪجي پيا آهن.

شهادت سان گڏ
نٿي جِي سُونهن ۽ شان به دفن آهي
مڪليءَ جِي قبرستان ۾.

تواريخ جِي
زرد صفحن تي لکيل آهي
وحشي حملاورن جو
رتورت، خوفناڪ داستان
جڏهن
گهوڙن جِي ٽاپ-ٽاپ جِي ڪولھال ۾
گم ٿي ويو هو ٻيجل جو راڻو
خاموش ٿي وئي

مِلاپ

سياري جِي ٻِيهريءَ ۾
قبرستان ۾ ڇانئجي وئي آهي
گهري سانت
خاموش بيٺا آهن وڻ
ننڊاڪڙي آهي مڪليءَ جِي ٽڪڙي
بيشمار پٿرن جا ڏير
گذريل ڏينهن ياد ڪري
ٿڪجي پيا آهن.

شهادت سان گڏ
نٿي جِي سُونهن ۽ شان به دفن آهي
مڪليءَ جِي قبرستان ۾.

تواريخ جِي
زرد صفحن تي لکيل آهي
وحشي حملاورن جو
رتورت، خوفناڪ داستان
جڏهن
گهوڙن جِي ٽاپ-ٽاپ جِي ڪولھال ۾
گم ٿي ويو هو ٻيجل جو راڻو
خاموش ٿي وئي

ڪنور جي چير جي چمڪار
 هوا ۾
 سدڀيوني تاري ترندا رهيا هئا
 سيندھ جي ڏرييل، سڪل زمين جا سڏڪا
 مڪليءَ ۾ پٽڪندي
 ميرانجهڙي آڪاس جي اداسي
 بادل بڻجي
 منهنجي اندر ۾ تري رهي آهي
 رُندي-ٿاڀڙجندي
 ٿڪجي پيا آهن منهنجا پير.

اوچتو
 محسوس ٿي رهي آهي
 هڪ اڻڄاتل رُحاني سُرهاڻ
 جا صرف قبرستان ۾ ئي ايندي آهي
 هوش وڃائڻ کان اڳ
 وقت پڪڙي ورتا آهن منهنجا هٿ
 ڏيري سان،
 منهنجي گهر شده رُوح کي مٿان ملائي
 وڃي سٽو آهي
 ڪنهن قبر ۾.

اوجھو
 محسوس ٿي رهي آهي
 هڪ اڻڄاتل رُحاني سُرهاڻ
 جا صرف قبرستان ۾ ئي ايندي آهي
 هوش وڃائڻ کان اڳ
 وقت پڪڙي ورتا آهن منهنجا هٿ
 ڏيري سان،
 منهنجي گهر شده رُوح کي مٿان ملائي
 وڃي سٽو آهي
 ڪنهن قبر ۾.

गुल जी वेनिती

तुँहिंजी अधूरी पूजा जो
गुमशुदा गुल आहियाँ माँ
सदियुनि जे सफर में भिटकंदे
वक्त जा थाफोड़ा खाई
इतिफाकनि
वापिस अची पहुतो आहियाँ
पँहिंजी सही जगह ते.

निंडाखिड़ी सिन्धू
कर मोड़े रही आहे
मोअन जे दड़े जा निरास पूजारी
देवता
तोखे तके रहिया आहिनि !
उथु
विसरियल सलोकनि खे याद करि
छण्डे जी पवित्रता जो छुहाऊ डे
हारायल, कूमायल माहौल खे
देवता जे चरननि में मूँखे अर्पण करे
पूरी कर अधूरी पूजा
श्रद्धालु बि इतिजारू करे रहिया आहिन
पँहिंजी श्रद्धा ऐं प्रार्थना जे
सकारथ थियण जो.

गुल जी विन्ती

तनेहजि अतुरी पुजा जो
गमशुदा गुल आहियान मान
सदिन जी सफर में पितकंदी
वक्त जा ताफोड़ा काँथी
इतिफाकनि
वापिस अची पहुतो आहियान
पनेहजि सकिय जगह ते.

नन्दाकूँडी सन्धु
कर मोड़ी रही आहे
मोअन जी दड़ी जा निरास पुजारी
देवता
तुकी तकी रहिया आहनि !
उत्त
विसरियल सलोकनि की याद कर
छण्डे जी पवित्रता जो छुहाऊ डी
हारायल, कूमायल माहौल की
देवता जे चरन में मुँखी अर्पण करी
पूरी कर अधूरी पूजा
श्रद्धालु बि इतिजारू करे रहिया आहनि
पनेहजि श्रद्धा ऐं प्रार्थना जी
सकारत थियण जो.

मुक्ति

तवारीख़ जो
हीअ कहिड़ो मुकामु आहे ?
जिते
असीं वरी मिलिया आहियूं.

मोअन जे दड़े जे
वीरान, सुनसान खण्डहरनि में
दफ़न आहे
हड़प्पा जी उहा महान संस्कृति
जंहिंजी नुमाइन्दगी कंदे
खुशीअ साँ
सदाई मुरकंदा हुआ तुंहिंजा चप.

सिन्धूअ जी छोलियुनि जी लचक हुई
तुंहिंजे जिस्म में
निंड में बि थिड़कंदा हुआ तुंहिंजा पेर
मोअन जे दड़े जी गुमशुदा नर्तकी
हज़ारनि सालनि खाँ पोए
अचानक
अजु तूँ मूँ साँ मिली आहीं.
सुसी वेई आहे सिन्धू
अलाए कहिड़ी उणि तुणि में
मऊ आहे महाराण.

مُکتي

تواریخ جو
هيءُ ڪهڙو مقام آهي؟
جتي
آسین وري مليا آهيون.

موئن جي دڙي جي
ویران، سُٺسان کنڊھرن ۾
دفن آهي
ھڙپا جي اُھا مھان سنسڪرتي
جنھن جي نمائندگي ڪندي
خوشيءَ سان
سدائين مُرڪندا هئا تنھنجا چپ.

سنڌوءَ جي ڇولين جي لڇڪ هئي
تنھنجي جس ۾
ننڊ ۾ به ٽڙڪندا هئا تنھنجا پير
موئن جي دڙي جي ڳمشد / نرتڪي
ھزارن سالن کان پوءِ
اڃانڪ
اڄ تون مونسان ملي آھين
سُسي ويئي آهي سنڌو
الائي ڪهڙي اُڻ تڻ ۾
مڪو آهي مهراڻ

मेराँझडे आकास जी उदासी
 स्तूप जी खामोशी
 समायल आहे हवा में
 फथिकी रहियो आहे मुँहिंजो मनु
 सियारे जी ब्रिपहरीअ में
 वीरान घिटियुनि में भिटकंदे, थाब्रिजंदे
 मुँहिंजा लिफियलि पेर
 सुकल चप
 रतोरतु आत्मा ऐं ततल हिरदो
 हिरासिजी वया आहिन.

गुज्रिरियल डींहनि जी गोलहा में
 याद थो अचे
 ज़िन्दगी जडुहिं बुडी वेई हुई
 मौत जे खौफनाक दरियाह में
 विछुड़जी वयासीं असां बि
 हमेशह-हमेशह लाइ !

पर
 तुँहिंजी तलाश में
 मूँ केतिरा ई जनम वरता
 सदियुनि ताई
 भिटकंदी रहियसि
 सजे सँसार में.

ميرانجهڙي آڪاس جي اداسي
 ستوپ جي خاموشي
 سمايل آهي هوا ۾
 ڦٽڪي رهيو آهي منهنجو من
 سياري جي ٻيڙيءَ ۾
 ويران گهٽين ۾ ڀٽڪندي، ٽاٻڙجندي
 منهنجا لڳيل پير
 سڪل چپ
 رتورت آتما ئي تنل هردو
 هراسجي ويا آهن.

گذريل ڏينهن جي ٻولها ۾
 ياد ٿو اچي
 زندگي جڏهن ٻڏي ويئي هئي
 موت جي خوفناڪ درياھ ۾
 وڇڙجي وياسين آسان به
 هميشه - هميشه لاءِ!

پر
 تنهنجي تلاش ۾
 مون ڪيترا ئي جنم ورتا
 صدين تائين
 ڀٽڪندي رهيس
 سڄي سنسار ۾.

अचु
मूँ साँ भाकुरू पाए
त,
तुँहिंजे आगोश में
मुक्त थियाँ माँ
हर बन्धन खाँ.

0

(67)

ٲڄ
مُون سان پاڪر پائي
ٿي
تنهنجي آغوش ۾
مُڪت ٿيان مان
هر ٻنڌن کان.

0

(66)

पितरु

न गाँइ, न कुतो, न काँउ
सिराधनि में
कुझु बि न बणिजँदुसि
पँहिंजे घरु अची
सीरो-पूड़ी, मेवा, मिठाई
दाल-चाँवर खाइण लाइ.

काँउ बणिजी
बुने ते वेही काँ-काँ न कँदुसि
न कुते वांगुर
अग्रियनि पेरनि ते मुँह रखी
वेही तकींदुसि
रँधणे डाँहु.

दर ते गाँइ
हबिकी बीही रहंदी आहे
खाधे जे इन्तज़ार में
थोरी देर थियण ते बेचैन थी
धूर्णींदी आहे कंधु.

न-न
ब्राँभण जा पेर धोई
फल, मेवा, मिठाई ऐं ड़खिणा जा नोट

پتر

نه ڳانءِ، نه ڪُتو، نه ڪانءِ
سراڙن ۾
ڪجهه به نه بڻجندس
پنهنجي گهر اچي
سيرو-پوڙي، ميوا مٺائي
دال-چانور ڪاٽڻ لاءِ.

ڪانءِ بڻجي
بني تي ويهي ڪان-ڪان نه ڪندس
نه ڪُتي وانگر
اڳين پيرن تي منهن رکي
وهي تڪيندس
رنڌڻي ڏانهن.

در تي ڳانءِ
هٻڪي بيهي رهندي آهي
کاڌي جي انتظار ۾
ٿوري دير ٿيڻ تي بيچئن ٿي
ڏوڏيندي آهي ڪنڌ.

نہ-نہ
بانپڻ جا پير ڏوئي
ڦل، ميوا، مٺائي ۽ ڏکڻا جا نوت

هٿ جوڙي اصل نه آريڻ ڪجانءِ
 پٽرُ سمجھي
 سال ۾ صرف هڪ ڀيرو
 اُماڻ جي سنجها جو
 نه رکجانءِ گهر جي ٻاهر
 چئن وڻن وارو ڏيئو
 جنهن جي روشنيءَ ۾
 ميرانجهڙي آڪاس هيٺان
 ڏنگن-ڦڏن رستن تي
 هلندي، ٿاڀڙجندي
 پٽر واپس ويندا آهن
 پٽر-لوڪ ۾.

مان
 هميشه زندهه رهندس
 تنهنجي اندر ۾
 تون
 پلي ڳانءِ، ڪٽي ۽ ڪانءِ کي
 سيرو-پوڙي، ڪيرڙي يا
 ڊال-چانور نه به ڪارائين!
 مان تنهنجي ٿالهيءَ ۾ رکيل
 رڳو-سڪو، منو-ڦڪو
 سڀ ڪجهه ڪاٽيندس
 تو سان گڏ ٻارهان ٿي مهنا،
 ڏينهن - رات.

مان
 هميشه زندهه رهندس
 تنهنجي اندر ۾
 تون
 پلي ڳانءِ، ڪٽي ۽ ڪانءِ کي
 سيرو-پوڙي، ڪيرڙي يا
 ڊال-چانور نه به ڪارائين!
 مان تنهنجي ٿالهيءَ ۾ رکيل
 رڳو-سڪو، منو-ڦڪو
 سڀ ڪجهه ڪاٽيندس
 تو سان گڏ ٻارهان ٿي مهنا،
 ڏينهن - رات.

पंडित जा पेर त साल में
 हिकु भेरो धोईदीय
 पर तुंहिंजी देह जे सनान सां
 रोज़ पवितर थींदी मुंहिंजी आत्मा.

माँ
 डीये जी वक़ती, हल्की रोशनीअ में
 पितर-लोक न मोटंदुसि
 तुंहिंजी रूह में समाइजी
 सदाई रोशन रहंदुसि
 तुंहिंजी अखियुनि जी उस में.

तूँ
 मुंहिंजी याद में बजाय उदास थियण जे
 आरसीअ में पाण खे निहारे मुरकजाएँ
 छाकणि त
 आरतीअ में सिर्फु तुंहिंजो न
 असाँजो अक़सु हूँदो.

0

(73)

پنڊت جا پير ته سال ۾
 هڪ ڀيرو ڏوڻيندين
 پر تنهنجي ديهه جي سنان سان
 روز پوتر ٿيندي منهنجي آتما.

مان
 ڏيئي جي وقتي، هلڪي روشنيءَ ۾
 پتر-لوڪ نه موٽندس
 تنهنجي رُوح ۾ سمائجي
 سڌائين روشن رهندس
 تنهنجي اکين جي اُس ۾.

تُون
 منهنجي ياد ۾ بجاءِ اُداس ٿيڻ جي
 آرسيءَ ۾ پاڻ کي نهارِي مُرڪجانءِ
 ڇاڪاڻ ته
 آرسيءَ ۾ صرف تنهنجو نه
 آسان جو عڪس هوندو.

0

(72)

वसकारो

बरसात जो पहिरियो वसकारो
सुकल धरतीअ जो
मेरांझडो दामन पुसाए
टहकण लगो
मिटीअ जी हुबुकारू
फहिलजी वई माहौल में.
केतिरे न डिघे इन्तज़ार खां पोइ
वसियो हो मीहं.

मीहंवसारो
सनानु करे चिमकणु लगो
दज़ चढ़यलि पननि कंध धूणे
मीहं जी आजियां कई
ऐं छबुरि त यकदमि साई थी बीठी.

कारा ककर
चिलविला थी गजण लगो
निखिमिणियूं विजूं
खुंहिबा वेस धारे निकितियूं
लीया पाएण लगो चिमिकाट
खुराफ़ाती थी वयो
गूंगो आकासु !

وسڪارو

برسات جو پهريون وسڪارو
سُڪل ڌرتيءَ جو
ميرانجهڙو دامن پُساڻي
ٽهڪڻ لڳو
مٽيءَ جي هُٻڪار
ڦهلجي وئي ماحول ۾
ڪيتري نه ڊگهي انتظار کان پوءِ
وسيئو هو مينهن.

مينهن وسارو
سنان ڪري چمڪڻ لڳو
دز چڙهيل پنن ڪنڌ ڏوڙي
مينهن جي آجيان ڪئي
۽ ڇپر نه يڪدم ساڻي ٿي بيٺي.

ڪارا ڪڪر
ڇلولا ٿي گجڻ لڳا
نڪمڙيون وڇون
گُهٻا ويس ڌاري نڪتيون
ليٽا پائڻ لڳا چمڪاڻ
خُرافاتي ٿي ويو
گُونڱو آڪاس!

بس
 थوري देर पहिरियो ई त
 नज़ारो कुझ बियो हो
 गर्मी ऐं सुक सां भरियल
 उज ऐं तपिश सां ततल
 वीरान वायुमण्डल में
 सुत्र समायल हुई
 ऐं हाणे?
 मीहं जी सिर्फु हिक दस्तक
 झमाझम वसकारो
 मौसम जी माना बदिले रहिया हुआ.

0

(77)

بس
 ٿوري دير پهريون ٿي ته
 نظارو ڪجهه ٻيو هو
 گرمي ۽ سُڪ سان ڀريل
 اُڄ ۽ تپش سان تتل
 ويران وايومنڊل ۾
 سُڄ سمايل هئي
 ۽ هاڻي؟
 مينهن جي صرف هڪ دستڪ
 جهماجهه وسڪارو
 مؤسّر جي معنيٰ بدلي رهيا هئا.

0

(76)

सिंध ऐं माँ

माँ

सिंधूअ जी रेति जो हिकु ज़रड़ो आहियाँ
कराचीअ जे बेचैन परिन्दनि जी परवाज़
हितां जी ख़ामोश हवा जे संगीत जो अधूरो सुर
शाह जी सूरमियुनि जी मायूसी
सिंध जे मेरांझड़े आकास जी उदासी
दूर ताई फहिलियल बनियुनि में गुम्
पेचिरो आहियाँ.

माँ

ससुईअ जो दर्द भरियो सुडको
सुहिणीअ जो सडु
नूरीअ जे मज़ार ते किरियलु
कींझर जे ककर जो लुडुकु
सिंध जी ख़ुश्क ज़मीन में गुम आलाणि
समुण्ड जी ख़ारी हवा में समायलि
लूणु आहियाँ.

माँ

सिंध जे झंगल जे कंहिं झूर वण खाँ
टुटलु साओ पनु आहियाँ
पंहिंजी टारियुनि खाँ विछुड़िजी
भिटिकी रहियो आहे परदेस में

سند ۽ مان

مان

سندوء جي ريت جو هڪ ڌرڙو آهيان
ڪراچي جي بيچئن ڀرندن جي پرواز
هتان جي خاموش هوا جي سنگيت جو آڏورو سُڙ
شاهه جي سؤرمين جي مايوسي
سند جي ميرانجهڙي آڪاش جي اداسي
دور تائين ڦهليل ٻنين ۾ گم
پيڇرو آهيان.

مان

سسئيءَ جو درد ڀريو سڏڪو
سُهڻيءَ جو سڏ
نوريءَ جي مزار تي ڪريل
ڪينجهر جي ڪڪر جو لڙڪ
سند جي خشڪ زمين ۾ گم آلاڻ
سمند جي ڪاري هوا ۾ سمايل
لوڻ آهيان.

مان

سند جي جهنگل جي ڪنهن جهور وڻ کان
ٿڌل سائو پن آهيان
پنهنجي تارين کان وڇڙجي
ڀٽڪي رهيو آهي پرديس ۾.

माँ
मोअन जे दड़े जी भगुलि भुरियलि का सिर
तवारीख जो फाटलु पीलो पनो
मकलीअ में दफन वक़्त जो
बेचैन लम्हो आहियाँ.

सभिनि खे खबर आहे
त
माँ सिंध जी कुझु बि कोन आहियाँ
पर
माँ हिक सिंधिण
माँ हिक सिंधिण
माँ
सिंध जी जलावतन वारिस आहियाँ.

0

(81)

مان
موئن جي دڙي جي ڀڳل ڀريل ڪا سر
تواريخ جو ڦاٽل پيلو پنو
مڪليءَ ۾ دفن وقت جو
بيچئن لمحو آهيان.

سپن کي خبر آهي
ته
مان سنڌ جي ڪجهه به ڪونه آهيان
پر
مان هڪ سنڌڻ
مان هڪ سنڌڻ
مان
سنڌ جي جلاوطن وارث آهيان.

0

(80)

रब जी मर्जी

असाँजे विच जा हीअ फ़ासला !
जिनि में न तुँहिंजी मर्जी
न मुँहिंजी रज़ामंदी आहे.

हीअ त
रब जा फ़ैसला आहिन
ऐं
रब !
रब जा फ़ैसला रब ज़ाणे
असाँखे फ़क़ति रब जी रज़ा में
राज़ी रहिणो आ.

क्रिस्मत जे चमन में
गुलनि जियाँ हो असाँजो रिश्तो
हर गुल जे टिड़ण जो
तय वक़त आहे
टिड़यल गुल
केतिरी देर मुरकंदो
खबर नाहे !

पर
ऐतिरी पक आहे
त
हर कंहिं खे
पंहिंजी क्रिस्मत
नियत भागु आहे.

0

(83)

रब جي مرضي

اسان جي وچ جا هيءَ فاصلا !
جن ۾ نه تنهنجي مرضي
نه منهنجي رضامندي آهي.

هيءَ ته
رَب جا فيصلو آھن
۽
رَب !
رَب جا فيصلو رَب ڄاڻي
اسانکي فقط رَب جي رضا ۾
راضي رهڻو آ.

قسمت جي چمن ۾
گُلن جيان هو اسان جو رشتو
هر گُل جي ٽڙڻ جو
طئيءَ وقت آهي
ٽڙيل گُل
ڪيتري دير مُرڪندو
خبر ناهي !

پر،
ايتري پڪ آهي
ته
هر ڪنهن کي
پنهنجي قسمت
نيت پاڻ آهي.

0

(82)

हकीकत या तसव्वरु

कीअं चवाँ
कीअं बुधाय़ाँ
केतिरो चाहिंदी आहियाँ
मां तोखे.

हीअ
मुंहिंजी बेशुमार चाहतूँ ई आहिनि
जो

अज्रां ताई इन्तज़ारु आहे
तुंहिंजे मोटी अचण जो
तूँ

भली नज़र न अचीं
पर

मुंहिंजे सुपने में
तूँ मौजूद हूँदो आहीं
पंहिंजे पूरे वजूद साँ.

ज़िन्दगीअ जे
जंहिं आखिरी सफ़र ते
तूँ वयो आहीं
चवँदा आहिन
उतां कोई न मोटंदो आहे

पर
डीहु-राति
तुंहिंजो हीअ अहिसासु !
हकीकत आहे या तसव्वरु ?

0

(85)

حقيقت يا تصور

ڪيئن چوان
ڪيئن ٻڌايان
ڪيترو چاهيندي آهيان
مان توکي.

هيءَ
منهنجي بيشمار چاهتون ئي آهن

جو
اڃا تائين انتظار آهي
تنهنجي موٽي اچڻ جو
توڻ

پلي نظر نه اچين
پر

منهنجي سڀني ۾
توڻ موجود هوندو آهين
پنهنجي پوري وجود سان.

زندگيءَ جي
جنهن آخري سفر تي
توڻ ويو آهين
چوندا آهن
اتان ڪوئي نه موٽندو آهي
پر

ڏينهن - رات
تنهنجو هيءَ احساس!
حقيقت آهي يا تصور؟

0

(84)

ڪرسمت

آخهري ماڻ ٺڙايل پخري ن
اٻاڻي وٽن ماڻ ٻهڊڙل
جي اٻاڻا-جاڳندا اِنسان هئا
اُهي
جن کي 'جلاوطن' چيو ويو.

پڪي
سڄو ڏينهن
پلي ٿي آسمان ۾
هيڏانهن - هوڏانهن اڏامندا هجن
پر سنجها جو ته
اُهي به
پنهنجي آڪيري ۾ موٽي ايندا آهن.

شل !
ڪنهن پڪيءَ جو به آڪيرو
نه برباد ٿئي
اُهي به روئي، ڦٽڪي مرندا آهن
۽ جلاوطن انسان؟
رٿ رٿا، ڦٽڪيا، ٻيڙڪيا
اُهو ساھ ڪٿي
ڳلن تي وهندڙ ڳوڙهن کي
ور-ور اُگهي

قسمت

آڪيرن مان اڏايل پڪي نه
اٻاڻي وطن مان بي دخل
جيئرا-جاڳندا انسان هئا
اُهي
جن کي 'جلاوطن' چيو ويو.

پڪي
سڄو ڏينهن
پلي ٿي آسمان ۾
هيڏانهن - هوڏانهن اڏامندا هجن
پر سنجها جو ته
اُهي به
پنهنجي آڪيري ۾ موٽي ايندا آهن.

شل!
ڪنهن پڪيءَ جو به آڪيرو
نه برباد ٿئي
اُهي به روئي، ڦٽڪي مرندا آهن
۽ جلاوطن انسان؟
رٿ رٿا، ڦٽڪيا، ٻيڙڪيا
اُهو ساھ ڪٿي
ڳلن تي وهندڙ ڳوڙهن کي
ور-ور اُگهي

पिनियुनि में गिढियूं
 थकल पेरनि सां
 पराओ पंधु पया
 कंधु वराए कोन डिसी सघिया
 पंहिंजा घर-अंडणु
 ज़र-ज़मीनुं.

टारीअ खां टुटल पननि जहिड़ी हुई
 संदनि क्रिस्मत
 पन
 जडहिं विछुड़जी वेंदा आहिन
 टारीअ खां
 त, लताड़जंदा,
 भिटकंदा
 चूर-चूर थी वेंदा आहिन
 बेदर्द वक्रत जे हथनि में.

0

(89)

پنين ۾ ڳڏيون
 ٿڪل پيرن سان
 پراڻو پنڌ پيا
 ڪنڌ ورائي ڪونه ڏسي سگهيا
 پنهنجا گهر-اڱڻ،
 زر-زمينون.

ٿاريءَ کان ٿٽل پنن جهڙي هئي
 سندن قسمت
 پن
 جڏهن وچڙجي ويندا آهن
 ٿاريءَ کان
 ته لتاڙجندا
 ڀٽڪندا
 چور-چور ٿي ويندا آهن
 بيدرد وقت جي هٿن ۾.

0

(88)

هڪ ڇڏي ۾ به پريمي

بارش ۾
هڪ ڇڏي ۾
سورپور ڪندا ٻه پريمي
ن پورا سڪل، ن پورا پوسيل
ڪڏهن پيا سنڀالين ڇڏي
ت، ڪڏهن
پڻهنجو پاڻ ڪي.

ٻاهر تيز هوا
تڪو وسڪارو مينهن جو
اندر ٻنهي جي
طوفان نينهن جو!
ن
رستو سڌو سولو
ن
پاڻي ۾ پير پختا
چڪ-گپ ۾
قدم اُٿا-سُٿا.

هڪ ٻئي جي پاسي ڇڏي سوري
ناڪام ڪوشش
پاڻ پسي ٻئي کي
برسات کان بچائڻ جي
پر،
ڪاميابيءَ بدران

هڪ ڇڏي ۾ به پريمي

بارش ۾
هڪ ڇڏي ۾
سُرپور ڪندا ٻه پريمي
ن پورا سڪل، ن پورا پوسيل
ڪڏهن پيا سنڀالين ڇڏي
ت، ڪڏهن
پنهنجو پاڻ ڪي.

ٻاهر تيز هوا
تڪو وسڪارو مينهن جو
اندر ٻنهي جي
طوفان نينهن جو!
ن
رستو سڌو سولو
ن
پاڻي ۾ پير پختا
چڪ-گپ ۾
قدم اُٿا-سُٿا.

هڪ ٻئي جي پاسي ڇڏي سوري
ناڪام ڪوشش
پاڻ پسي ٻئي کي
برسات کان بچائڻ جي
پر،
ڪاميابيءَ بدران

झोब्रा

झमाझम वसकारनि जा
हिकु हेडांहु, हिक होडांहु
जिस्म जो बाक्री सुकल हिसो बि
तरबतर, थधी, मिठी बरसात में !

वायुमण्डल में फहिलियल
मलमल जहिड़ी तरम मुलायम
चांडोकी अच्छी उजिरी पई ब्रहके
बरसात जी भिगल रात में
हिक छटीअ में ब्र चिलबिला प्रेमी
हेठ ज़मीन टहके
मथे आसमान मुरके.

0

(93)

جهوبا

جهما جهر وسكارن جا
هڪ هيڏانهن، هڪ هوڏانهن
جسر جو باقي سڪل حصو به
تربت، ٿڌي، مٺي برسات ۾ !

وايومنڊل ۾ ڦهليل
ململ جهڙي نرم ملايم
چاندوڪي آچي اُچري پئي بهڪي
برسات جي پڳل رات ۾
هڪ چٽيءَ ۾ به چلولا پريمي
هيٺ زمين ٽهڪي
مٿي آسمان مَرڪي.

0

(92)

पेचरनि खे
गुमु थियणो ई हो बनियुनि में
घाटनि झंगलनि में
शहर जी शाहराहुन में
सिज खे बि
बुडणो ई हो
उफ़क में.

ओलह जे सांत आकास में
उभरंदे चण्ड खे प्यार करण लाइ
सुख शाम हर रोज़ तयार थींदी हुई
रंग बिरंगी ककर ओढ़े.

गुमशुदा पेचरनि ते
अक्सर मिलंदा हुआ
अजनबी मुसाफ़िरनि जे पेरनि जा निशान
अलाइ कहिड़ा ऊंधा-सिधा रस्ता लंघे
समुण्ड में सनानु करे
रोज़ नओं-सओं थी
सिजु बि नज़र ईदो हो
ओभर जे नीरे गाढ़े आकास में.

पिचरन की
ग़म ठिठो ठी हो बनिन ॥
ग़हान ज़हनलन ॥
शहर जी शहराहन ॥
सज की बे
बुडणो ठी हो
अफ़क ॥

ओलह जी सानत आकास ॥
अपरन्दी चन्द की प्यार करु ला
सुख शाम हररुज तयार थीन्दी ह्यै
रंगबरन्गी ककर ओढ़ै.

ग़मशुदा पिचरन ती
अकर मलन्दा ह्यै
अजन्बी मुसाफ़िरन जी पिरन जा नशान
अल्लै क़हड़ा अण्डा-सड़ा रस्ता लन्घै
समन्दा ॥ सनान करै
रुज न्ठोन-सन्ठोन ती
सज बे नज़र अइन्दो हो
ओपर जी नीरै गाढ़ै आकास ॥

سُڙوڙ جا نرڻ چڀ چُڙيڻا هُڙا
سڀڙ ڙو نڙه سوسڀڙو مڙو
ڀر
ساڙڙي !
ڪڙهڻ ڀڙار ن ڪرے سڙي چڙڙ ڙے
ڀڙنهنن ڙے ڀڙن مے
اڪڙسڙ
سڙاه راتڻ ڙي دسڙڪ هُڙي هُڙي.

0

(97)

صُڙوڙ جا نرڻ چڀ چُڙيڻا هُڙا
سڀڙ ڙو نهنن سوسڙو مڙو
ڀر
سانڙهي!
ڪڙهن ڀڙار نه ڪري سڙهي چڙڙ ڪي
ڀنهنن ڙي وڙ ڀر
اڪڙر
سڙاه رات ڙي دسڙڪ هُڙندي هُڙي.

0

(96)

ناڱن جا نشان

وڪرت جي ويڻيوني ماڻ
لياڪا ڀاڻ رهي آهي
اهاڙي تنها شام
جڏهن
هڪ ڀيرو وري
اسانجو رڻ - ڪوئيو ماضي
اوچتو موٽي آيو هو
گذريل ڏينهن جي هڙ ٻڏي.

هڙ ۾ ٻڌل ڏينهن!
ڪجهه روشن، ڪجهه ميرانجهڙا
ڪي سُرخ ڪي سياه
سُر هاڻ ۾ مدهوش
ڪجهه ننڊا ڪڙا
ڪي سَتَل.

ڪنهن زماني ۾
هنن ڏينهن ۾
چندن جي مهڪ هوندي هئي
پر، اڄ
گذريل ڏينهن جي جسڙ تي
نشان هئا
ناڱن جي
گهمي - ڦري وڃڻ جا
هوا ۾ صندلي خوشبو نه
زهر جو دونهون هئا.

0

(99)

ناڱن جا نشان

وقت جي وڻين مان
ليئا ڪا ڀاڻي رهي آهي
اها ئي تنها شام
جڏهن
هڪ ڀيرو وري
اسانجو رڻ - ڪوئيو ماضي
اوچتو موٽي آيو هو
گذريل ڏينهن جي هڙ ٻڏي.

هڙ ۾ ٻڌل ڏينهن!
ڪجهه روشن، ڪجهه ميرانجهڙا
ڪي سُرخ ڪي سياه
سُر هاڻ ۾ مدهوش
ڪجهه ننڊا ڪڙا
ڪي سَتَل.

ڪنهن زماني ۾
هنن ڏينهن ۾
چندن جي مهڪ هوندي هئي
پر، اڄ
گذريل ڏينهن جي جسڙ تي
نشان هئا
ناڱن جي
گهمي - ڦري وڃڻ جا
هوا ۾ صندلي خوشبو نه
زهر جو دونهون هئا.

(98)

0

समय-सरगम

तुंहिंजो वजूद मुंहिंजे भर में
जणु
ओलहु में लहिंदड़ि
सुर्ख सिज जी तपिश
मुंहिंजे अन्दर में.

माँ
बूँदि स्वाति नक्षत्र जी
तू
चप खुलियलि सिप
समन्दर में.

नीरे आकास जी डायरीअ माँ फ़ाड़ियलि
ककर जहिडे
तुंहिंजे मन जे कागज़ ते
चिलविली सांझीअ पारां
गुलाबी अखरनि में लिखियलु
मुंहिंजो नालो !
जंहिंखे पढ़ंदे
धड़कंदी आहे तुंहिंजी दिल
तुंहिंजे दिलि जी धड़कणि
जणु का सुरीली सरगम
समय-सरगम.
0

سميه - سرگر

تنهنجو وجود منهنجي ڀر ۾
ڇڻ
اولهه ۾ لهندڙ
سُرخ سج جي تپش
منهنجي اندر ۾.

مان
بوند سواتي نڪستر جي
تُون
چپ کليل سڀ
سمندر ۾.

نيري آڪاس جي دائريءَ مان ڦاڙيل
ڪڪر جهڙي
تنهنجي من جي ڪاغذ تي
ڇلولي سانجهيءَ پاران
گلابي اکرن ۾ لکيل
منهنجو نالو!
جنهن کي پڙهندي
ڌڙڪندي آهي تنهنجي دل
تنهنجي دل جي ڌڙڪڻ
ڇڻ ڪا سُريلِي سرگر
سميه-سرگر.

ठहिराउ

माँ हिक कबर जे भरसाँ बीठी आहियाँ
कबर में दफन आहे
हिकु लाश.

लाश !
जँहिं में मौत
जिन्दगीअ खे भाकुरु पातो.

जिन्दगी
वक्त खे अलविदा चई
मेरांझड़े माजीअ जो
हिकु रोशन लम्हो बणिजी वई
हिक लम्हे में तब्दील जिन्दगी
जँहिखे वक्तु निहारींदो रहियो.

वक्तु
कब्रिस्तान में बि गुजरंदो रहंदो आहे
जिन्दगी बि उते रुकियलि हूंदी आहे
कब्रिस्तान में
जिन्दगीअ जी रफतार भली न हुजे
पर

نہراو

مان هڪ قبر جي ڀرسان بيٺي آهيان
قبر ۾ دفن آهي
هڪ لاش.

لاش!
جنهن ۾ موت
زندگيءَ کي پاڪر پاتو.

زندگي
وقت کي الوداع چئي
ميرانجهڙي ماضيءَ جو
هڪ روشن لمحو بڻجي وئي
هڪ لمحي ۾ تبديل زندگي
جنهن کي وقت نهاريندو رهيو.

وقت
قبرستان ۾ به گذرندو رهندو آهي
زندگي به اُتي رُڪيل هوندي آهي
قبرستان ۾
زندگيءَ جي رفتار ڀلي نه هجي
پر

موت ؟
موت में बि ठहिराउ न हूंदो आहे
मौत जा अजीबोगरीब पाछा
सिर्फु कब्रिस्तान में ई न हूँदा आहिनि.

माँ
कबर जे भरसाँ
ज़िन्दगीअ जा अजीबोगरीब पाछा डिसी
वक्त जो ठहिराउ महसूसि करे रही आहियाँ.

0

(105)

موت ؟
موت ۾ به نهراو نه هوندو آهي
موت جا عجيب-و-غريب پاڇا
صرف قبرستان ۾ ئي نه هوندا آهن.

مان
قبر جي پرسان
زندگيءَ جا عجيب-و-غريب پاڇا ڏسي
وقت جو نهراو محسوس ڪري رهي آهيان.

0

(104)

کفن جو رنگ

مري वज्रण ते अच्छो कफ़न्तु !
गुलु-फुल, अतुरु, हार
राम-नाम सत
बाहि जा भँभट, ठकाउ
खीर, पाणीअ जा छण्डा
रख नदीअ में
हाठियूं हरिद्वार में.

जीते जी ?
माण्हूं अण्डिठो मौत बि मरंदा आहिन
फर्कु ऐतिरो आहे
कफ़न जो रंगु
कारो, गाढ़ो, साओ, नीरो, पीलो
कोई बि थी सघंदो आहे
बिना गुल-फुल, अतुर, हार जे
रोज़ राम-नाम सत थींदो आहे.

जीअरे जी मौत में
न बाहि जा भँभट न ठकाउ
न रख, न हाठियूं
बस

کفن جو رنگ

مري ويڙ تي اچو کفن!
گُل-فُل، عطر، هار
رام-نام ست
باه جا پڻپت، نڪاءُ
کير، پاڻيءَ جا چنڊا
رڪ نديءَ ۾
هائيون هردوار ۾.

جيتي جي؟
ماڻهون اڏڻو موت به مرندا آهن
فرق ايترو آهي
کفن جو رنگ
کارو، ٻاڙهو، ساڻو، نيرو، پيلو
کوئي به ٿي سگهندو آهي
بنا گُل-فُل، عطر، هار جي
روز رام-نام ست ٿيندو آهي.

جيئري جي موت ۾
نه باهه جا پڻپت، نه نڪاءُ
نه رڪ، نه هائيون
بس

उझामियल बाहि जो दूहों
गहरी बूसाट
रतु रोईदो ततल मनु
लुङकनि जा छण्डा.

हिकु मौत दाना-दस्ती
ब्रियो मौतु ?
खामोश, चुपचाप
हीअ मौत किये आहे ?
इहा त ज़िन्दगी आहे !

0

(109)

اُجھامیل باھ جو دُونھون
گھری بُوَسات
رُت روئندو تنل من
لُڙکن جا چنڊا.

هڪ مَوْت دانا-دستي
بيو مَوْت؟
خاموش چپ چاپ
هيءُ مَوْت ڪٿي آهي؟
اها ته زندگي آهي!

0

(108)

तूँ ऐं माँ

माँ

धरतीअ जी रहवासी आहियाँ

तूँ

कहकशां जो शहरी बणिजी वियो आहीं.

हिक ब्रिए जी सुत्राणप खां परे

असीं

सिर्फ हिक ब्रिए खे याद करे सघंदा आहियूँ

मुलाक्रात त ख्वाबनि में मुमकिन आहे

हकीकत में त तूँ फना थी

मुँहिंजे मेरांझड़े माज़ीअ जो

हिकु रोशन लम्हो आहीं.

तूँ

मुँहिंजी यादगिरियुनि जी ब्रूसाट में

बारिश जी पहिरीं बूंद आहीं

कतीअ जी चाँडोकी राति

मुँहिंजे लाइ मिठिड़ी तपिश आहे

मुँहिंजा लुड़क !

वसकारो बणिजी वसंदा आहिन

تون ۽ مان

مان

ڌرتيءَ جي رهواسي آهيان

تون

ڪهڪشان جو شهري بڻجي ويو آهين.

هڪ ٻئي جي سڃاڻپ کان پري

آسين

صرف هڪ ٻئي کي ياد ڪري سگهندا آهيون

ملاقات نه خوابن ۾ ممڪن آهي

حقيقت ۾ ته تون فنا ٿي

منهنجي ميرانجهڙي ماضيءَ جو

هڪ روشن لمحو آهين.

تون

منهنجي يادگيرين جي ٻوساٽ ۾

بارش جي پهرين ٻوند آهين

ڪٽيءَ جي چانڊوڪي رات

منهنجي لاءِ منڙي تپش آهي

منهنجا لڙڪ !

وسڪارو بڻجي وسندا آهن

پر

माँ जलंदी आहियाँ बेनाम बाहि में.
तुँहिंजी तलाश कंदी आहियाँ
ककरनि में, सितारनि में
पर, हमेशह रहंदी आहियाँ नाकाम
छाकाणि,
तूँ कहकशाँ जो शहरी
माँ धरतीअ जी रहवासी आहियाँ.

0

(113)

پر

مان جلندي آهيان بينام باهه ۾.
تنهنجي تلاش ڪندي آهيان
ڪڪرن ۾، ستارن ۾
پر، هميشه رهندي آهيان ناڪام
ڇاڪاڻ،
توڻ ڪهڪشان جو شهري
مان ڌرتيءَ جي رهواسي آهيان.

0

(112)

वक्रती दौर

तवारीख जा
बेशुमार दौर आया-विया
के रोशन के ऊंदहि खाँ सराबोर
कडहिं शांति त कडहिं बर्बादु चमन !

पर

हीअ फ़क़ित वक्रती दौर आहे
जँहि में दूर ताँई उथी रहिया आहिन
रेति जा गुबार
हर तर्फु आहे हाहाकार
चीखूँ रड़ियूँ ऐं रोदनु
सड़ियलि सरीरनि जी बू
शहर बणिजी रहिया आहिन क़ब्रिस्तान
क़तार दर क़तार क़बरुं
मैदान मसाण.

छा

जख्मी, रतोरतु धरती
बुड़ी वेंदी
रत जे तलाउ में ?

गहरी कारी राति में बि सुबूअ ताई
आकास में हिकु न हिकु तारो
ज़रूर टिमकंदो आहे
सुबूह जे हिन तारे जी तिरियुनि ते

(115)

وقتي دؤر

تواریخ جا
بیشمار دؤر آیا-ویا
کي روشن، کي اؤنده کان سراپور
کڏهن شانتی ته کڏهن برباد چمن!

پر

هيءُ فقط وقتي دؤر آهي
جنهن ۾ دؤر تائين اُتي رهيا آهن
ريت جا غبار
هر طرف آهي هاهاڪار
چيخوڻ، رڙيوڻ ۽ رودن
سڙيل سريرن جي بوءِ
شهر بڻجي رهيا آهن قبرستان
قطار در قطار قبروڻ
ميدان مساط.

چا

زخمي، رتورت ڌرتي
ٻڏي ويندي
رت جي تلاءُ ۾؟

گهري ڪاري رات ۾ به صبوڄ تائين
آڪاس ۾ هڪ نه هڪ تارو
ضرور ٽمڪندو آهي
صبوڄ جي هن تاري جي ترين تي

(114)

नज़र ईदी आहे
सिज जी पहिरीं
गुलाबी किरण.

प्रभात जी हिन बाख जा
सुर्ख चप
चुमींदा आहिन
सुतल जबलनि जो निरिडु
जबल धीरे-धीरे अखियूँ पटे
निहारींदा आहिन सिज डाँहु
संदनि पाछा वराईदा आहिन
पँहिंजो रुखु.

इन्सानु बि अज्रा ज़िन्दह आहे
न खातमो थियो आहे काइनात जो
न ई
धरती समाएजी वेई आहे पाताल में
निरासाई जी ऊँदहि
ऐतिरी बि गहरी न रही आहे
जो पिरह न फुटे
राति जी ऊँदहि में
सदियुनि जो सफर तय करे सुपना
इन्सान जी बँद अखियुनि में
भरंदा रहिया आहिन

نظر ايندي آهي
سج جي پهرين
گلابي ڪرڻ.

پريات جي هن باڪ جا
سُرخ چپ
چُميندا آهن
سُتل جبلن جو نرڙ
جبل ڏيري-ڏيري اُڪيون پتي
نهاريندا آهن سج ڏانهن
سندن پاڇا ورائيندا آهن
پنهنجو رُخ.

انسان به اڃا زندهه آهي
نه خاتمو ٿيو آهي ڪائنات جو
نه ٿي
ڌرتي سمائجي ويئي آهي پاتال ۾
نراسائيءَ جي اوندھ
ايتري به گهري نه رهي آهي
جو پرھ نه ڦٽي
رات جي اوندھ ۾
صدين جو سفر طيءَ ڪري سڀنا
انسان جي بند اکين ۾
پرنڊا رهيا آهن

उमीदुनि जा रंग.

हर कारी राति जो
रोशन सुबू ज़रूर थींदो आहे
राति
जडहिं
सुबूह खे अलविदा चवंदी आहे
त,
गुज़रियल ड़ींह जी
बेचैनी, तपत, ड़ुख ऐं तकलीफ़ूं
हड़ में बुधी
उछलाईदी वेंदी आहे
अपार समण्ड जे
अथाह पाणीअ में

बागीचनि में
हिकु भेरो वरी
टिडंदा आहिन गुल-फुल
ख़तम थी वेंदो आहे
हालात जी निरासाई जो
वक्रती दौर.

0

(119)

اُميدن جا رنگ.

هر ڪاري رات جو
روشن صبحُ ضرور ٿيندو آهي
رات
جڏهن
صبحُ ڪي الوداع چوندي آهي
تہ
گذريل ڏينھن جي
بيچڻي، تپت، ڏک ۽ تڪليفون
هڙ ۾ ٻڏي
اُڇلائيندي ويندي آهي
اپار سمند جي
اٿاھ پاڻيءَ ۾.

باغيچن ۾
هڪ ڀيرو وري
ٽڙندا آهن گل-ڦل
ختم ٿي ويندو آهي
حالات جي نراسائي جو
وقتي دؤر.

0

(118)

خُدا جي تَلاش

उदास, खामोश हुई राति
बेचैन, परेशान मुंहिजो मनु.

माँ
खुदा जी तलाश में
मस्जिद पहुँचि
मस्जिद खाली हुई
खुदा कोन मिलियो !

माँ
मंदर डाँहु वरियसि
दर ते कुल्फु डिनलु हो
भगवानु अंदरि बंदु हो
माँ
निरासु थी वयसि.

ओचितो
महिसूसि कयो
प्रभाती हवा जो छुहाऊ
वायुमण्डल में पखिड़जी वेई
गुलनि जी सुरहाणि
छब्रि ते मुरकी माक
पिपिर जा पन

(121)

خدا جي تلاش

اُداس، خاموش هئي رات
بيچئن، پريشان منهنجو من.

مان
خدا جي تلاش ۾
مسجد پهتس
مسجد خالي هئي
خدا ڪونه مليو!

مان
مندر ڏانهن وريس
در تي ڪُلف ڏنل هو
پڇوان اندر بند هو
مان
نراس ٿي ويس.

اوچتو
مڪسوس ڪيو
پرياتي هوا جو ڇهاڙ
وايو منڊل ۾ پڪڙجي ويئي
گلن جي سُرهاڙ
چبر تي مُرڪي ماڪ
پپر جا پن

(120)

वज्राइण लगा ताड़ियूं
आकास में फहिलजी वयो खुदाई नूर
अछनि ककरनि जे विच में
नजर आया मूंखे
प्रभूअ जा पवित्र पेर !

0

(123)

وچائڻ لڳا تازيون
آڪاس ۾ ڦهلجي ويو خدائي نور
اچن ڪڪرن جي وچ ۾
نظر آيا مونڪي
پريوءَ جا پوينتر پير !

0

(122)

नीड

आसमानु
हिक नीड आहे
जडहिं,
पुकारींदो आहे पहाडनि खे
हू आकास छुहण लाइ
हथु वधाईदा आहिन.

आकासु
सडींदो आहे पखियुनि खे
हू
शामिल थी वेंदा आहिन
हिक ऊची उडाम में
संदनि परवाज में
भरिजी वेंदो आहे अथाह जोशु
अंदरि में नओं दमु.

वण त
बेताब रहंदा आहिन हमेशह
आकास जे इशारे भर ते
हुनजे वजूद खे
पँहिंजी टारियुनि जे भाकुर में भरण लाइ
डींहु-राति वधंदा, डिघा थींदा

निन्द

آسمان
هڪ نيند آهي
جڏهن,
پُڪاريندو آهي پهاڙن کي
هُوَ آڪاس ڇُهڻ لاءِ
هٿ وڌائيندا آهن.

آڪاس
سڏيندو آهي پکين کي
هُوَ
شامل ٿي ويندا آهن
هڪ اوچي اُڏام ۾
سندن پرواز ۾
پر جي ويندو آهي اٿاه جوش
اندر ۾ نئون دم.

وڻ ته
بيتاب رهندا آهن هميشه
آڪاس جي اشاري پر تي
هُن جي وجود کي
پنهنجي تارين جي پاڪر ۾ ڀرڻ لاءِ
ڏينهن-رات وڌندا, ڊگها ٿيندا

पँहिंजी चोटियुनि ते पकल
सुरहा, मिठा, रसीला फल-मेवा
आकास खे आछींदा आहिन.

ऐं
समुण्डु !
समुण्डु त बसि समुण्डु आहे
वाइइनि वांगुरु
वधंदो वेंदो आहे
कबूलींदो आहे आकास जी नींड
फहिलजी वेंदो आहे
उफ़क जी गोदि में.

0

(127)

پنهنجي چوئين تي پڪل
سُرھا، منا، رسيلا ڦل-ميوا
آڪاس کي آچيندا آھن.

سمند!
سمند تم بس سمند آهي
واٽڙن وانگر
وڌندو ويندو آهي
قبوليندو آهي آڪاس جي نيند
ڦهلجي ويندو آهي
افق جي ڳوڏ ۾!

0

(126)

हिमथ ऐं यक्रीनु

सिर्फु

मिटी, हवा ऐं पाणीअ जे साथ साँ न

बल्कि

पँहिंजी हिमथ ऐं यक्रीन जे बल ते बि

ब्रिज फुटंदा आहिन सला बणिजी

पथरनि ऐं ज़मीन माँ.

पथरनि जी डारुनि ऐं ज़मीन जे अन्दर

गहराईअ में

ऊंदाहि बूसाट में फथकंदे

धरतीअ जे जीव-जीतनि साँ

पाण खे बचाईदे

पँहिंजे वजूद खे आकार डींदे

ब्रिज उसरंदा आहिन

पँहिंजी पाडुनि खे फहिलाईदे.

आहिस्ते-आहिस्ते

पँहिंजा पेर पुख्ता करे

सिरू सलामत रखी

मिटीअ जी सतह खे टुंगींदे

हिक डींहु

हू

ओचितो ब्राहिर ईदा आहिन

रोशनीअ खे डिसी मुरकंदा आहिन

हमत् ॥ يقين

صرف

مٽي، هوا ۽ پاڻي ۽ جي ساٿ سان نه

بلڪ

پنهنجي همٿ ۽ يقين جي ٻل تي به

ٻچ ڦٽندا آهن سلا بڻجي

پٿرن ۽ زمين مان.

پٿرن جي ڌارن ۽ زمين جي اندر

گهراڻي ۾

اونداهي ٻوساٽ ۾ ڦٽڪندي

ڌرتيءَ جي جيو-جيتن سان

پاڻ کي بچائيندي

پنهنجي وجود کي آڪار ڏيندي

ٻچ اُسرندا آهن

پنهنجي پاڙن کي ڦهلائيندي.

آهستي-آهستي

پنهنجا پير پختا ڪري

سُر سلامت رکي

مٽيءَ جي سطح کي ٽٽيندي

هڪ ڏينهن

هو

اوچتو ٻاهر ايندا آهن

روشنيءَ کي ڏسي مُرڪندا آهن

هـوا جي هـلڪي ڪـتڪـتائيءَ سان
 لوڏيندا آهـن پنهنجو ڪنڌ
 ساوڪ جو گيت گُڻائيندي
 نرم پن وڄائيندا آهـن تازيون
 چلولو سلا
 ڌيري-ڌيري ٻوٽا بڻجي ويندا آهـن
 نرم-نازڪ ٿاريون
 انساني هٿن-پيرن جيان
 مضبوط بڻجنديون آهـن
 ٿارين تي
 زيورن جيان سينگاريل
 بيشمار ساوا پن سرچندا آهـن
 سائو هريالو منظر.

ڳاڙهي وڻ جي ٿڌي ڇانو ۾
 ساهه پئندي آهي
 لوسائيل ٿاڪ ٻيهر.

اونداهي رات جي ڊگهي سانت ۾
 پنهنجي ماضيءَ کي ياد ڪندي
 ڪنهن بزرگ جيان
 هڪڙو جهور وڻ
 ڪٽندو آهي اڻڀرو ساهه
 مُشڪندو آهي
 پتڪڙي ٻج جي
 همٿ ۽ يقين تي.

هـوا جي هـلڪي ڪـتڪـتائيءَ سان
 لوڏيندا آهـن پنهنجو ڪنڌ
 ساوڪ جو گيت گُڻائيندي
 نرم پن وڄائيندا آهـن تازيون
 چلولو سلا
 ڌيري-ڌيري ٻوٽا بڻجي ويندا آهـن
 نرم-نازڪ ٿاريون
 انساني هٿن-پيرن جيان
 مضبوط بڻجنديون آهـن
 ٿارين تي
 زيورن جيان سينگاريل
 بيشمار ساوا پن سرچندا آهـن
 سائو هريالو منظر.

ڳاڙهي وڻ جي ٿڌي ڇانو ۾
 ساهه پئندي آهي
 لوسائيل ٿاڪ ٻيهر.

اونداهي رات جي ڊگهي سانت ۾
 پنهنجي ماضيءَ کي ياد ڪندي
 ڪنهن بزرگ جيان
 هڪڙو جهور وڻ
 ڪٽندو آهي اڻڀرو ساهه
 مُشڪندو آهي
 پتڪڙي ٻج جي
 همٿ ۽ يقين تي.

ڄڻدڱي ا جڙ روهاني سور

ڪوئڙ جلدی ناہی
مُڙہ کیتہ بی وڙڻ جی
انٽڙاڙ بی ناہی
ڪَہڻجی اچڻ جڙ
ٽاری ا تاڻ ٽوٽل پن خہ
ہوا جی اڻ وڌی وندی آہی
ڪَہڻ بی نام سفر تہ
ہلی وندی ماڻ بی
ڪوڙ-ڪوڙ ڏی ڏی
کیتہ بی، ڪڏہڻ بی.

ڪوئڙ جلدبازی ناہی مُڙہ
ت، وڙت خاڻ پھریوں ڪوڙ ملی وڙہ
یا کیتہ ڪوڙ ڱو ن ٿی وڙہ
ا، ہوا ڏی مڙہ جہ و سکارن خہ سہی
ر سندا آہن جی اڻ فل
چاہیاڻ ٿی ماڻ بی
مُڙہڻجڙ بی وڙد ھو جہ
وڻ تہ پکل اڻب جیاڻ
ر س، مہڪ ڏی مہاڙ ساڻ ٻر پور.

ڪڏہڻ مڙ ت ڪڏہڻ ڱو بی وڙجی
ٻڌی ا جی دھڪندڙ باہی مڙ
پڇندی آہی جی اڻ مڙی

(133)

زندگيءَ جو روحاني سر

ڪوئڙ جلدی ناہی
مُڙہ کیتہ بی وڙڻ جی
انٽڙاڙ بی ناہی
ڪنہن جی اچڻ جڙ
ٽاری ا تان ٽل پن کي
ہوا جی اڻ وڻی ویندی آہی
ڪنہن بی نام سفر تہ
ہلی ویندس مان بہ
ڪجہہ-ڪجہہ اڻی اڻی
ڪٽی بہ، ڪڏہن بہ.

ڪوئڙ جلدبازی ناہی مُڙہ
ت، وقت کان پھریوں ڪجہہ ملی وڃی
یا ڪٽی ڪجہہ ڱر نہ ٿی وڃی
ا، ہوا ا مینہن جی و سکارن کي سہی
ر سندا آہن جی اڻ قل
چاہیاڻ ٿی مان بہ
منہنجو بہ وڙد ھجی
وڻ تہ پکل اڻب جیاڻ
ر س، مہڪ ا میناڙ سان پڙ پور.

ڪڏہن مڙ تہ ڪڏہن ڱہہ ٻڙجی
پنی ا جی دھڪندڙ باہہ ڱ
پڇندی آہی جی اڻ مڙی

(132)

پڙهينجي اندر رڳندا آهين جڳو ساڊو پاڻي
 ٲر جلدِي ڙي بدله ڇڏيندا آهين هُن ڳه
 سِيتلل جَل جِي اَمُرت-ڊُڪ مَڻ
 آڙمُڊنِي جِي تپيش مَڻ
 تپيجڻي ٿِي چاهِيئا ماڻ بي
 سيڏي-سرل لڦڙنِي ساڻ
 بدليلجڻي ٿِي چاهِيئا پاڻ ڳه
 ڪوينا مَڻ
 زندگِيءَ جِي اندروني آواز مَڻ
 ڪڙهي رُھاني سُر مَڻ
 ٲرارتنا مَڻ، نماز مَڻ
 اڃان جِي آواز مَڻ.

0

(135)

پنهنجي اندر رکندا آهن جيڪي سادو پاڻي
 ٲر جلدِي ٿِي بدلي ڇڏيندا آهن هُن ڪي
 سِيتل جَل جِي اَمُرت-ڊُڪ ۾
 آڙمُڊن جِي تپيش ۾
 تپيجڻ ٿي چاهيان مان به
 سڌي-سرل لفظن سان
 بدليلجڻ ٿي چاهيان پاڻ ڪي
 ڪوينا ۾
 زندگيءَ جِي اندروني آواز ۾
 ڪنهن رُڙحاني سُر ۾
 ٲرارتنا ۾، نماز ۾
 اڃان جِي آواز ۾

0

(134)

छुहाऊ

तू भली वेझो अच
पर,
सरीर खे छुहण जी कोशिश न कर
प्यार पाएण
जिस्म जे छुहाऊ खां वधीक दिलकशु आहे.
सुरहाणि मुंहिजे सरीर में न
सोच में समायल आहे.

इश्क जे दरियाह में बुडी
तू तरंदो वगु
महक जो मुसाफिर बणिजी
सूह खे माणणि
तुंहिजी मंजिल नाहे
मुंहिजी रूह खे
तुंहिजो इंतजार आहे...

कंहि वण जी थधी छांह में
बुनियुनि में गुमु पेचरनि खे डिसंदे
हर हसरत खां परे थी
जडुहिं बुधंदें
धरतीअ ऐं आकास जी
बंसरीअ जे सुरनि जो सुरीलो आवाज
त, छुही वठंदें
तू मुंहिजी आत्मा खे !

0

(137)

چهاڙ

تُون ڀلي ويجهو اڄ
پر،
سرير کي چُهڻ جي ڪوشش نه ڪر
پيار پائڻ
جسم جي چُهاڙ کان وڌيڪ دلڪش آهي.
سُرهاڻ منهنجي سرير ۾ نه
سوچ ۾ سمايل آهي.

عشق جي درياھ ۾ ٻُڏي
تُون ترندو وڃ
مهڪ جو مسافر بڻجي
سُونهن کي ماڻڻ
تنهنجي منزل ناھي
منهنجي رُوح کي
تنهنجو انتظار آهي.....

ڪنهن وڻ جي ٿڌي ڇانوَ ۾
بنين ۾ گر پيچرن کي ڏسندي
هر حسرت کان پري ٿي
جڏهن ٻُڌندين
ڌرتيءَ ۽ آڪاس جي
بنسريءَ جي سُرَن جو سُريلو آواز
ت، چُهي وٺندين
تُون منهنجي آتما کي!

0

(136)

जिदु

दूहों-दूहों सज्जो मंजर
पर ककरनि जे पार
गहरे नीरे आकास में
अछो उजिरो चण्डु.

जिन्दगीअ जे सफ़र में
अणजाण रस्ता
लापता मंजिल
तंहि हूँदे बि जिदु
दूर ताई हलंदे हलण जो !
मूँखे खबर नाहे
मुंहिंजो सफ़र किथे पूरो थींदो ?
मंजिल मिलंदी बि या न
कंहिं सोढ़ीअ घिटीअ जे बंदि मोड़ ते
शायद सिर्फ़ ऊँदहि हुजे
या
खौफ़ जो बेनाम सायो !

पर,
ऐतिरो त तय आहे
हर सफ़र जो अंतु
जिन्दगीअ जो अंतु न हूँदो आहे

ضد

दुँन्होन-दुँन्होन सज्जो मंजर
पर ककरनि जे पार
गहरे नीरे आकास ۾
अچو अजरो चण्ड.

زندگيءَ جي سفر ۾
اڻڄاڻ رستا
لاپتا منزل
تنهن هوندي به ضد
دور تائين هلندي هلڻ جو!
مونکي خبر ناهي
منهنجو سفر ڪٿي پورو ٿيندو؟
منزل ملندي به يا نه
ڪنهن سوڙهيءَ گهٽيءَ جي بند موڙ تي
شايد صرف اوندھ هجي
يا
خوف جو بينام سايعو!

پر،
ايترو ته طيءَ آهي
هر سفر جو انت
زندگيءَ جو انت نه هوندو آهي

मंज़िल केतिरी बि परे छो न हुजे
बणी रहे मुसाफ़िरीअ जी चाहत ऐं हिमथ
सियाह आकास में
कारनि ककरनि जे बावजूद
अछो उजिरो चण्डु देर ताई
लिकी न सघंदो
न ई
माँ परे रही सघंदसि
पँहिंजी मंज़िल खां.

0

(141)

منزل ڪيترى به پري ڇو نه هجي
بڻي رهي مسافريءَ جي چاهت ۽ همٿ
سياه آڪاس ۾
ڪارن ڪڪرن جي باوجود
اچو اُجرو چنڊ دير تائين
لڪي نه سگهندو
نه ئي
مان پري رهي سگهند
پنهنجي منزل کان.

0

(140)

فرमाइش

شہنشاہ جی فرماइش ते
नाचू नचिया छेर पाए
साज छेड़े गाइकनि गीत सुणाया
ब्रिज पोखे
बागबाननि बाग लगाया
सीधो-पाधो खणी
बोरचियुनि
ताम रधिया, माल ठाहिया
दुहिल, दमामा वगा,
मलाखिड़ा मता.

कवीअ जे हथ में कलम डेई
फ़रमाइश कई वेई
कवीता लिखण जी
'शहंशाह ज़िन्दाबाद' चवण जी...!
कवी
खामोश वेठो रहियो
माणहुनि समझियो मोगो आहे
कवी
शिकिल सां मोगो लग्गे पियो
पर
मोगो हुआ कान

(143)

فرمائش

شهنشاهه جي فرمائش تي
ناچو ٺڇپيا چير پائي
ساز چيڙي ٽاڪن گيت سڻايا
بج پوڪي
باغبانن باغ لڳايا
سيڏو-پاڏو ڪڍي
بورچين
طعام رڌيا، مال ٺاهيا
دُهل، دمار وڳا
ملاڪڙا مٽا.

ڪويءَ جي هٿ ۾ قلم ڏيئي
فرمائش ڪئي ويئي
ڪويتا لکڻ جي
'شهنشاهه زنده آباد' چوڻ جي...!
ڪوي
خاموش ويٺو رهيو
ماڻهن سمجهيو موڳو آهي
ڪوي
شڪل سان موڳو لڳي پيو
پر
موڳو هئو ڪانه

(142)

चुपचाप वीचारे पयो
 स्वाति नखतर जी बूँदि
 सिपीअ में पवे त मोती
 नालीअ में किरें त किनो पाणी
 कागज़ ज़णु चौवाटो !
 अखर पिया भिटकनि हेडाहुँ-होडाँहु...

कवीअ
 जाम कोशिश कई कविता लिखणि जी
 पर कविता !
 ज़णु पोपटु, हथ अची न अचे
 भिटकी, फथकी, हाराए करे कवी
 वेही रहियो निरासु, उदासु
 कोन लिखी सधियो कुझु बि
 फ़रमाईश बेकार वई
 शहंशाह गुसे थियो
 माणहुनि मज़ाकु उडायो
 अकेलो, मायूस कवी माठि करे
 सांति में वेठो रहियो.

राति रसी
 टाँडाणा टिमकिया
 तारा चिमकिया
 रोशन थियो चण्डु
 पखिड़िजी वेई चाँडोकी

(145)

چپ چاپ ويچارِي پيو
 سواتي نڪتر جي بوند
 سڀيءَ ۾ پوي تہ موتي
 ناليءَ ۾ ڪري تہ ڪنو پاڻي
 ڪاغذ جڻ چؤواڻو!
 اکر پيا پتڪن هيڏانهن-هوڏانهن.....

ڪويءَ
 جام ڪوشش ڪئي ڪويتا لکڻ جي
 پر ڪويتا!
 جڻ پوپٽ، هٿ اچي نہ اچي
 پتڪي، ڦٽڪي، هارائي ڪري ڪوي
 ويهي رهيو نراس، اُداس
 ڪونہ لکي سگهيو ڪجهہ بہ
 فرمائش بيڪار وئي
 شهنشاهہ غمي ٿيو
 ماڻهن مذاق اُڏايو
 اڪيلو، مايوس ڪوي ماڻ ڪري،
 سانت ۾ وينو رهيو.

رات رسي
 ٽانڊا ٿا ٽمڪيا
 تارا چمڪيا
 روشن ٿيو چنڊ
 پڪڙجي ويئي چانڊوڪي

(144)

कवीता लिखण में नाकाम कवी
 हैरानु थी सोचण लगो
 हीअ सभु कंहिंजी फ़रमाइश सां थियो ?
 छा कवीता अंदरि में उसरंदी आहे या
 फ़रमाइश ते पैदा थींदी आहे
 न, बिल्कुल न
 कवीता अंदरूनी जज़्बात जी
 ऊची उड्डाम आहे
 कवीता जा अखर आम अखर हूंदे बि
 मानाइता आहिन.
 अखरनि खे माना
 फ़रमाइश न
 अंदरूनी अहसास ड़ींदा आहिन.

हाणे
 कवीअ जे अन्दर हिकु सैलाबु आयो
 ख़ामोश ज़बान में चुरपुर थी
 कवीअ कागज़ ते लिखियो
 तमसो मा ज्योतिर्गमयः
 असतो मा सद्गमयः
 मृत्यो मा अमृत गमयः...

क्वीता लکڻ ۾ ناڪام ڪوي
 حيران ٿي سوچڻ لڳو
 هيءُ سڀ ڪنهن جي فرمائش سان ٿيو؟
 ڇا ڪويتا اندر ۾ اُسرندي آهي يا
 فرمائش تي پيدا ٿيندا آهي
 نه، بلڪل نه
 ڪويتا اندروني جذبات جي
 اوچي اُڏام آهي
 ڪويتا جا اکر عام اکر هوندي به
 مانائتا آهن.
 اکرن کي معنيٰ
 فرمائش نه
 اندروني احساس ڏيندا آهن.

هاڻي
 ڪويءَ جي اندر هڪ سيلاب آيو
 خاموش زبان ۾ چُرپُر ٿي
 ڪويءَ کاغذ تي لکيو
 تَمَسُو ما جِيَوَتِيَرِگَمِيہ:
 اَسَتُو ما سَدِگَمِيہ
 مَرَتِيُو ما اَمَرَتِ گَمِيہ:.....

मिलणु

समुण्ड

सदाई बेचैन हूंदो आहे
किनारनि ते हर-हर उछल खाई
मोटी ईंदो आहे
वापस पंहींजे अंदर.

समुण्ड जे जखमी जिस्म जी चीरुनि ते
जडहिं सिजु
तपति जा अडर उछलींदो आहे
त

छीछलाईजी वेंदो आहे
लूसाटियल समुण्ड
गजंदो, लुछंदो ऐं फथकंदो आहे
संदसि पीड़ा
वीर में तब्दील थी वेंदी आहे
सांझीअ जो रतोरतु थी
निंडाखिड़ी अखियुनि सां
राति जो निहारींदो आहे
चण्ड ड़ांहु.

पूरणमासीअ जो
नरम, मुलायम, सीतलु चण्डु
कंहिं सुठे साबुण वांगुरु

(149)

ملڻ

سمند

سدائين بيچئن هوندو آهي
کنارن تي هر-هر اچل کائي
موٽي ايندو آهي
واپس پنهنجي اندر.

سمند جي زخمي جسر جي چيرن تي
جڏهن سڄ
تپت جا اڱر اچليندو آهي
تم

چيچلاڻجي ويندو آهي
لوساٽيل سمند
گجنڊو، لچندو ۽ ڦٽڪندو آهي
سندس پيڙا
وير ۾ تبديل ٿي ويندي آهي
سانجهي ۽ جو رتورت ٿي
ننڊاڪڙي اکين سان
رات جو نهاريندو آهي
چنڊ ڏانهن.

پورڻماسي ۽ جو
نرم، ملايم، سينل چنڊ
کنهن سني صابڻ وانگر

(148)

धोईदो आहे समुण्ड जो सरीरू
चांडोकी !
मलम बणिजी वेंदी आहे
मिठे पाणीअ साँ लबालब नदियूँ
तर कंदियूँ आहिन
समुण्ड जी सुकल निडी
मिटाईदियूँ आहिन समुण्ड जी उज.

समुण्ड
भले ई नदियुनि खे न सडे
पर
नदियुनि खे त
समुण्ड सां मिलण जी आस आ
ऐं समुण्ड !
हुन खे हरदम प्यास आ.

0

(151)

डोईन्दो आहे समुण्ड जो सरीर
चान्दोकी !
मलम बणिजी वेंदी आहे
मिठे पाणीअ साँ लबालब नदियूँ
तर कंदियूँ आहिन
समुण्ड जी सुकल निडी
मिटाईदियूँ आहिन समुण्ड जी उज.

समुण्ड
भले ई नदियुनि खे न सडे
पर
नदियुनि खे त
समुण्ड सां मिलण जी आस आ
ऐं समुण्ड !
हुन खे हरदम प्यास आ.

0

(150)

अतीत ऐं हाल

खिन-खिन

कोशिश करे रही आहे राति

साँझीअ खे ग्रीहण जी

पर

साँझी !

अतीत जियाँ

हावी थी रही आहे हाल ते.

हाल खे खबर नाहे

तमाम कोशिशुनि जे बावजूदि

हुनखे इतिहास बणिजणो आ

तवारीख जे सियाह सुफ्रहनि में

संदसि दर्ज थियणो आ.

इतिहास जा सुफ्रहा

अक्सर सियाह थींदा आहिनि

सेंवार ऐं बूँड सां भरियल

पर

वर्तमान वटि हूँदी आहे

हर सुबूह

हिक्र नई रोशनी, नओं सिजु

ताजगी ऐं सुरहाणि

(153)

اتیت ۽ حال

کن - کن

کوشش کری رہی آھی رات

سانجھي ۽ کي ٻيھڻ جي

پر

سانجھي !

اتیت جيان

حاوي ٿي رهي آهي حال تي.

حال کي خبر ناهي

تمام کوشش جي باوجود

هُن کي اِتهاس بڻجڻو آ

تواریخ جي سیاہ صُفڪن ۾

سندس درج ٿيڻو آ.

اِتهاس جا صُفڪا

اکثر سیاہ ٿيندا آهن

سينوار ۽ بُون ۽ سان ڀريل

پر

ورتمان وٽ هُوندي آهي

هر صبُوح

هڪ نئين روشني، نئون سچ،

تازگي ۽ سُرهاڻ.

(152)

ताڙو-توانو سڄي بي
 سوبھ جو ٻڌل ۽ روشن ۽ نرم هجي
 پر منڃڻ جي سڙي ۽ ۾ ٽپي
 ساڙجي ۽ جو سڙخ افق ۾
 تنل سڄي
 ساڙو ٿي ڪرندو آهي
 سمنڊ جي گود ۾.

سمنڊ ۾
 روز سنان ڪندو آهي سڄي
 انهيءَ ڪري سڌائين گرم هوندو آهي
 سمنڊ جو پاڻي
 انسان جو حال به
 سرگرم هوندو آهي
 چاڪاڻ
 اتي
 حال سان هميشه
 وابستہ هوندو آهي.

سمنڊ ۾
 روز سنان ڪندو آهي سڄي
 انهيءَ ڪري سڌائين گرم هوندو آهي
 سمنڊ جو پاڻي
 انسان جو حال به
 سرگرم هوندو آهي
 چاڪاڻ
 اتي
 حال سان هميشه
 وابستہ هوندو آهي.

سڀيتا ڪيٿي هُڏي آهي
 سنسار ۾، سماج ۾، سنسڪرتيءَ ۾
 انسان جي ورثي ۾
 يا
 سنسڪارن ۾؟

سڀيتا جو
 نه پئمانو ٿي سگهيو
 نه سڀيتا جي ٿوري، ماپي سگهيا سي
 ليٽر ۽ ميٽر ۾
 سڀيتا جي ڊيگهه-ويڪر جو به پتو نه پيو
 نه ئي خبر پئي سڀيتا جي قيمت
 ساڀيتڪ ملهه ته
 ڪڏا نهوڪو بيڪار بڻجي ويا.

ڪوڪلا ثابت ٿيا
 سڀيت ٿيڻ جا تمام دعويٰ.

عقل جي بوسڙ، ودوانن جي ڏٺڻ
 گيانين جي گپاگپهه ۾
 هيٺن، مسڪينن، ڪمزور جيون کي
 پيرن هيٺان لٽاڙي

سڀيتا ڪٿي هوندي آهي
 سنسار ۾، سماج ۾، سنسڪرتيءَ ۾
 انسان جي ورثي ۾
 يا
 سنسڪارن ۾؟

سڀيتا جو
 نه پئمانو ٿي سگهيو
 نه سڀيتا جي ٿوري، ماپي سگهيا سي
 ليٽر ۽ ميٽر ۾
 سڀيتا جي ڊيگهه-ويڪر جو به پتو نه پيو
 نه ئي خبر پئي سڀيتا جي قيمت
 ساڀيتڪ ملهه ته
 ڪڏا نهوڪو بيڪار بڻجي ويا.

ڪوڪلا ثابت ٿيا
 سڀيت ٿيڻ جا تمام دعويٰ.

عقل جي بوسڙ، ودوانن جي ڏٺڻ
 گيانين جي گپاگپهه ۾
 هيٺن، مسڪينن، ڪمزور جيون کي
 پيرن هيٺان لٽاڙي

समूरी काइनात खे तुछु समझी
 इन्सान हथ में खंयो
 खौफ़ ऐं बेइजतीअ जो चहबूकु
 ईश्वर खे
 मोहरो बणाए
 खेडे रहियो आहे
 धरम जी शतरंज
 न दया, न माया,
 न मणिया न सोभ्या
 बसि
 अहम जो तजिलो आहे
 सभ्यता
 अजु हिकु गैरजरूरी नालो आहे !

0

(159)

سموري ڪائنات کي تڄ سمجهي
 انسان هٿ ۾ کنيو
 خوف ۽ بيعزتيءَ جو چھڻوڪ
 ايشور کي
 موهر و بڻائي
 ڪيڏي رهيو آهي
 ڌرم جي شطرنج
 نه ديا، نه مايا،
 نه مڻيا، نه سوڀيا
 بس
 اهر جو تجلو آهي
 سڀيتا
 اڄ هڪ غير ضروري نالو آهي !

0

(158)

उलझन

तोखे
शुक्रिया चवणु थे चाहियो
पर
चई न सघियसि.

असांजे विच में जे को रिश्तो हो
उहो कडहिं प्यार जो
त
कडहिं नफरत जो हो
शुक्रिया लफ़्जु
इनहनि जे विच में
मुँझी पवंदो हो.

हाणे
असांजे विच में
को बि रिश्तो नाहे
त
'शुक्रिया'
हवा में तरी रहियो आहे
समझ में नथो अचेस
किथे वजे ?

0

(161)

الجهن

توكي
شكريا چوڻ ٿي چاهيو
پر
چئي نه سگهيس.

اسان جي وچ ۾ جيڪو رشتو هو
اُهو ڪڏهن پيار جو
ته
ڪڏهن نفرت جو هو
'شكريا' لفظ
انهن جي وچ ۾
منجھي پوندو هو.

هاڻي
اسان جي وچ ۾
ڪو به رشتو ناھي
ته
'شكريا'
هوا ۾ تري رهيو آھي
سمجھ ۾ نٿو اچيس
ڪٿي وڃي؟

0

(160)

फ़ितरत ऐं सिफ़त

न रस्ता सिधा सवला हुआ
न सफ़र आसान
पर,
ज़िन्दगी त ज़िन्दगी हुई
हर हाल में हुनखे हलणो हुआ
माणणि जो सुखु मिले न मिले
पर,
जीअणो त हो.

बेवजह
हिक उमीद हूँदी हुई
त
हिक ड़ींहुं
सब ठीकु थी वेंदो !
वक़त जो आसरो बि हुआ
पर
वक़त ?
वक़त ज़िन्दगीअ सां साणु हलंदे बि
कडहिं
बिही रहंदो हो
बिवाटे ते.
टिवाटे ते

فطرت ۽ صفت

نہ رستا سڌا سولا هئا
نہ سفر آسان
پر،
زندگي ته زندگي هئي
هر حال ۾ هن کي هلڻو هئو
ماڻڻ جو سڪم ملي نه ملي
پر،
جيئڻو ته هو.

بيوجه
هڪ اُميد هوندي هئي
ته
هڪ ڏينهن
سڀ نيڪ ٿي ويندو!
وقت جو آسرو به هئو
پر
وقت؟
وقت زندگيءَ سان ساڻ هلندي به
ڪڏهن
بيهي رهندو هو
پوڻي تي،
توڻي تي

ت ڪڏهن
چوواڻي تي !

ٿڪل ٿاڀڙيل،
ڏيڪا ڪاڌل حيران، پريشان
زندگي منجهندي هئي
حالتن کان هارائي ڪري
پت پوڻ جي باوجود
بار-بار
اڻ ٿي بهندي هئي
گهڻي پيرا
هن ڪي چيپاڻيو، چيچالاڻو ويو
موت به هن جو پيڇو ڪندو رهيو
موت کان ڊڄندي به
هو هيندي رهي
ڪٽندي رهي
هاڻي ته
زندگيءَ جي
فطرت ۽ صفت هئي !

0

(165)

ت ڪڏهن
چوواڻي تي !

ٿڪل، ٿاڀڙيل،
ڏيڪا ڪاڌل حيران، پريشان
زندگي منجهندي هئي
حالتن کان هارائي ڪري
پت پوڻ جي باوجود
بار-بار
اڻ ٿي بهندي هئي
گهڻي پيرا
هن ڪي چيپاڻيو، چيچالاڻو ويو
موت به هن جو پيڇو ڪندو رهيو
موت کان ڊڄندي به
هو هيندي رهي
ڪٽندي رهي
هاڻي ته
زندگيءَ جي
فطرت ۽ صفت هئي !

0

(164)

واپسي

सरऊअ जी खामोश ब्रिपहरीअ में
सांत आसमानु
निहारे रहियो हो
मोअन जे दड़े जे स्तूप डाँहुं
सुतल हुई धरती
हवा निंडाखिड़ी.

सफ़र जे बार खां बेहाल
मुँहिंजा लिफियल पेर
निढाल सरीरू
चाहिन पया राहत ऐं आरामु.

ओचितो
मिटी मुरकी
सिन्धूअ जे बहुकिरे में
रफ़्तार आई
घिण्ड वज्रण लगो
पूजारीअ जा चप कंबिया
नर्तकीअ जी छेर जो छमको थियो
ढगे कंधु धूणियो.

(167)

واپسي

سرء جي خاموش ٻيهريءَ ۾
سانت آسمان
نهارِي رهيو هو
موئن جي دڙي جي سنوڀ ڏانهن
ستل هئي ڌرتي
هوا ننڊا کڙي.

سفر جي بار کان بيحال
منهنجا لڳيل پير
نڍال سرير
چاهن پيا راحت ۽ آرام.

اوچتو
مٽي مُرڪي
سنڌوءَ جي وهڪري ۾
رفتار آئي
گھنڊ وڃڻ لڳو
پوڄاريءَ جا چپ ڪنبيا
نرتڪيءَ جي چير جو چمڪو ٿيو
ڊڳي ڪنڌ ڏوڏيو.

(166)

इतिहास
वर्क वरायो
मकलीअ जे वायुमंडल में
फहिलजी वर्ई
रुहानी सुरहाणि.

वक्रत खां परे
अलाइ वक्रत जे अंदरि
वक्रत जी विशालु ब्रांहुनि जे भाकुर में
समाइजी वेई हुई
हिक सिकायल सिंधिण
सालनि खां पोई
पँहिंजे अबाने वतन वापिस आई हुई
सिंध जी जलावतन वारिस.

0

(169)

اتھاس
ورق ورايو
مڪليء جي وايومنڊل ۾
ڦهلجي وئي
روحاني سُرھان.

وقت کان پري
الاڻي وقت جي اندر
وقت جي وشال ٻانهن جي پاڪر ۾
سمائجي ويئي هئي
هڪ سڪايل سنڌڻ
سالن کان پوءِ
پنهنجي اباڻي وطن واپس آئي هئي
سنڌ جي جلاوطن وارث.

0

(168)

बेचैनी

अलाए घणा कारण थींदा आहिन
इंसान जे बेचैन थियण जा
जो
अक्सर हू
पासो वराईदो आहे
हर-हर
हुनजी सोच जे दरियाह में
पवंदा आहिन कुन.

सिन्धू नदीअ जे अंदरि में
कहिड़ी बेचैनी हुई
जो हुन पासो वरायो
ऐं
हिक खौफनाक बोड
वजह बणिजी वेई
हड़प्पा संस्कृति ऐं सिन्धू सभ्यता जी
तबाहीअ जी.

मोअन जे दड़े में
दूर ताई फहिलयलि आहिन
आला दर्जे जी तहज़ीब जे
फ़ना थियण जा निशान

(171)

بيچئني

آلائي گھڻا ڪارڻ ٿيندا آهن
انسان جي بيچئن ٿيڻ جا
جو
اڪثر هو
پاسو ورائيندو آهي
هر-هر
هن جي سوچ جي درياھ ۾
پوندا آهن ڪن.

سندو نديءَ جي اندر ۾
ڪهڙي بيچئني هئي
جو هن پاسو ورايو
۽
هڪ خوفناڪ ٻوڏ
وجھ بڻجي وئي
هڙپا سنسڪرتي ۽ سندو سڀيتا جي
تباھيءَ جي.

موئن جي دڙي ۾
دور تائين ڦهليل آهن
اعليٰ درجي جي تهذيب جي
فنا ٿيڻ جا نشان

(170)

منھوڙي جي ٻيٽ جي چوڌاري
 سڌائين لڳندو آهي سمنڊ
 ور-ور
 ڦٽڪنديون آهن چوليون
 پر
 سمنڊ جي گجگوڙ کان بيپرواهه واري
 چو ايتري خاموش هوندي آهي؟

ڪراچيءَ جي نيري آڪاس ۾
 بيشمار پکين جي بيچئن پرواز
 ظاهر ڪندي آهي
 انهن جي حيراني
 جيڪا نراسائي جي حالت ۾
 پيدا ٿيندي آهي!

مڪليءَ جي
 صدين پراڻي
 گهري، ڊگهي سانت
 چرڪ پريندي آهي
 وقت جي گهري اُڀو ساهه کڻڻ سان
 آلائي
 ڪنهن جي رُوح جو سڏڪو
 سمايل هوندو آهي
 سنڌ جي هوا جي آواز ۾؟

مڪليءَ جي
 صدين پراڻي
 گهري، ڊگهي سانت
 چرڪ پريندي آهي
 وقت جي گهري اُڀو ساهه کڻڻ سان
 آلائي
 ڪنهن جي رُوح جو سڏڪو
 سمايل هوندو آهي
 سنڌ جي هوا جي آواز ۾؟

مڪليءَ جي
 صدين پراڻي
 گهري، ڊگهي سانت
 چرڪ پريندي آهي
 وقت جي گهري اُڀو ساهه کڻڻ سان
 آلائي
 ڪنهن جي رُوح جو سڏڪو
 سمايل هوندو آهي
 سنڌ جي هوا جي آواز ۾؟

ससी-पुन्हूँ

ससीअ

हिक राति पुन्हूँअ खां पुछियो

सालनि पहिरियों

जडहिं

असीं नंढड़ा हुआसीं

छा तुंहिंजो नालो पुन्हूँ हुआओ

तडहिं बि तूं मूँखे प्यारू कंदो हुएँ?

पुन्हूँअ वराणयो

खबर नाहे

त

मां पुन्हूँ आहियां अलाए न

पर तूं !

तूं सदियुनि खां ससी ई आहीं

ऐं मां

तुंहिंजे वजूद जो ई

हिकु हिसो आहियां.

0

(175)

ससै - पनेहूँ

ससै

हक रात पनेहूँअ कां पंजियो

सालन पेरियो

जडहन

असिन ननिडा ह्यासिन

चा तनेहजो नालो पनेहूँ ह्यो

तडहन बे मुंकी पियार कंदो ह्यिन?

पनेहूँअ वराणयो

खबर नाहे

त

मान पनेहूँ आहियान आलाई न

पर तूं !

तूं सदिन कां ससै ई आहियान

आ मान

तनेहजो वजूद जो ई

हक ह्यो आहियान.

0

(174)

सुहिणी-मेहार

तिखो वसकारो मींह जो
चिनाब में गहरा कुन
स्याह आकास में चिमकाट विजुनि जा
हर ककर जे गजगोड़ में
आंधी-तूफान.

मेहार सां मिलण लाइ
सुहिणीअ जो इरादो पको
घड़ो कचो
अजब आशिकी, ग़ज़ब दीवानगी,
मामूली रोशनी ड़ीये जी
हौसलो
राति जे अंधकार खे पीअण जो !

हिन इश्क़ जो अंजाम
मौतु तय हो
तड़हिं बि
दरियाहु में बुड़ण खां अगु
हैरान सुहिणीअ
मेहार खां पुछियो
हीअ छा थी वियो ?
मुरकंदे मेहार वराणियो
सदियुनि पुराणो अफ़सानो
अजु पूरो थियो !

0

(177)

सुहृति-मिहार

तुको वसकारो मीन्ह जो
चिनाब में गहरा कुन
स्याह आकास में चिमकाट विजुनि जा
हर ककर जे गजगोड़ में
आंधी-तूफान.

मिहार सां मल्ल लाइ
सुहृति॑ जो इरादो पको
गहरो कचो
एजब आशिकी, ग़ज़ब दीवानगी,
मामूली रोशनी ड़ीये जी
हौसलो
राति जे अंधकार खे पीअण जो !

हिन इश्क़ जो अंजाम
मौतु तय हो
तड़हिं बि
दरियाहु में बुड़ण खां अगु
हैरान सुहिणीअ
मेहार खां पुछियो
हीअ छा थी वियो ?
मुरकंदे मेहार वराणियो
सदियुनि पुराणो अफ़सानो
अजु पूरो थियो !

0

(176)

نُوري-جام تماچي

सरऊ जी सर्द रात में
कींझर सुतल
गहरी निंड में
वाह जे निंडाखिड़े
सर्द पाणीअ जी सतह ते
पूरणमासीअ जे चण्ड जी
मलमल जहिडी सन्ही नरम चाँडोकी
हवा में खुनिकी
तिलिस्म वायुमण्डल में
जादू
माहौल में.

मुहाणी खिखियाणी
पर, मदमस्त सुरहाणि सां
राजा बेचैन
नूरी हैरान
वज़ीर परेशान !

नूरीअ जी खूबसूरतीअ जे तिजले सां
अंदर रोशन राजा जो
निमाणी नूरीअ जी
सादगी ऐं सुंदरता अगियां

نُوري-جام تماچي

سرء جي سرد رات ۾
ڪينجهر سُنل
گهري نند ۾
واه جي ننڊا کڙي
سرد پاڻيءَ جي سطح تي
پور ٿماسيءَ جي چنڊ جي
ململ جهڙي سنهي نرم چانڊوڪي
هوا ۾ خُنڪي
طلسم وايومنڊل ۾
جادو
ماحول ۾.

مهاڻي ڪهاڻي
پر، مدمست سُرهاڻ سان
راجا بيچئن
نُوري حيران
وزير پريشان!

نُوريءَ جي خوبصورتيءَ جي تجلي سان
اَندر روشن راجا جو
نماڻي نُوريءَ جي
سادگي ۽ سُنڊرتا اَڳيان

تختو تاج
پريتما جي پيرن ۾
ڪينجهر جي ويرانن ۾ ٽڙيل
گل جهڙي نوريءَ سان
بهار اچي وئي آهي
ڄام تماچيءَ جي
سرءُ جهڙي زندگيءَ ۾.

0

(181)

تخت - و - تاج
پريتما جي پيرن ۾
ڪينجهر جي ويرانن ۾ ٽڙيل
گل جهڙي نوريءَ سان
بهار اچي وئي آهي
ڄام تماچيءَ جي
سرءُ جهڙي زندگيءَ ۾.

0

(180)

मेरांझडी यादगिरी

वज्रण डे वज्रण डे
समुण्ड खे वज्रण डे
कंहिं बेट जी तलाश में
जंहिंजी छातीअ ते सिरू रखी
हू घड़ी खनु साही पटे
धीरे-धीरे खणे बु-चार थधा साह.

वज्रे
आकासु बि वज्रे
टकरियुनि जे भर में वेही
रूह-रिहाण करे
वज्री जबलनि जी चोटीअ ते
कर मोड़े थकु भज्रे
हूँ करे भुणके
संदनि कन में.

नदीअ जी उणतुण
पैदा कंदी आहे कुन
कंहिं मोड़ ते वज्री
बीही रहे नदी
मज्रो माणे फुर्सत जो
गुप्तगू करे किनारे जे वणनि सां.

मिरानجهڙي يادگيري

ويڄڻ ڏي، ويڄڻ ڏي
سمند کي ويڄڻ ڏي
کنهن بيت جي تلاش ۾
جنهن جي چاڻيءَ تي سُر رکي
هو گهڙي کن ساھي پئي
ڏيري-ڏيري کڻي به-چار ٿڌا ساھ.

ويجي
آکاس به ويجي
ٽڪرين جي ڀر ۾ ويهي
رُوح-رهاڻ کري
ويجي جبلن جي چوٽيءَ تي
ڪر موڙي ٿڪ پيچي
'هون' ڪري ڀڙڪي
سندن کن ۾.

نديءَ جي اُڻڻ
پيدا ڪندي آهي ڪُن
کنهن موڙ تي ويجي
بيهي رهي ندي
مزو ماڻي فرصت جو
گفتگو ڪري ڪناري جي وڻن سان.

ऐं तू !

बंद कर पंहिंजी तलाश
बेकारू आहे
वक्त जे टिडियल, पखडियल,
फाटल, जर्द पननि खे
उथिलाइण-पुथिलाइण
तू
गोल्हे रही आहीं
हिक गुजरियल यादगिरी
राबेलनि जी महक सां सराबोर
मुहबत जी खुमारीअ सां सुख
नशीली सांझीअ जे राति में
तब्दील थियण जो
खूबसूरत अहसास.

पर जिअं ई
तोखे उहा पुराणी, मेरांझडी
यादगिरी लभजंदी
बेचैन थी वेंदो आकास
सांति में पइजी वेंदो समुण्डु
ऐं
वरी कुन पवंदा
नदीअ जे ज़हन में !

0

(185)

ء تُون!

بند ڪر پنهنجي تلاش
بيڪار آهي
وقت جي ٽڙيل، پڪڙيل
ڦاٽل، زرد پنن کي
اُٿلائڻ - پٽلائڻ
تُون
ڳولهي رهي آهين
هڪ گذريل يادگيري
راپيلن جي مهڪ سان سرابور
محبت جي خماريءَ سان سُرخ
نشيلي سانجهيءَ جي رات ۾
تبديل ٿيڻ جو
خوبصورت احساس.

پر، جيئن ٿي
توڪي اُها پُراڻي، ميرانجهڙي
يادگيري لپجندي
بيچئن ٿي ويندو آڪاس
سانت ۾ پئجي ويندو سمنڊ
ء
وري ڪُن پوندا
نديءَ جي ذهن ۾!

0

(184)

تُ

تُہنجو ڳلڻ

ڪڏهن ڦڙڻ

ت

ڪڏهن ساوڻ.

تُہنجي مُرڪ

سِياري جي ٻيهرِيءَ جي اُس.

تُہنجا لڙڪا

اُندر ۾ سانڍيل

ڪو اڻڄاتل ڏوڪو.

ساڍيگي جي سُنھ ساڻ سَنارييل

تُہنجو وڙو

بهار جي ڳاڙھ جي

اڻڄاتل سَنھو پيڇرو

جڏهن ته ھلندو

ماڻ رستو نه

پر، پُہنجو پاڻ ڪي

مُهلجي وِندو آھيان.

مُہنجي زندگيءَ ۾

تُہنجي مَوجودگي

ڄڻ

مَوسمن جي اچ-وڃ !

0

تُون

تنهنجو ڪلڻ

ڪڏهن ڦڙڻ

تم

ڪڏهن ساوڻ.

تنهنجي مُرڪ

سِياري جي ٻيهرِيءَ جي اُس.

تنهنجا لڙڪا

اُندر ۾ سانڍيل

ڪو اڻڄاتل ڏوڪو.

ساڍيگيءَ جي سُونھ سان سنوارييل

تنهنجو وڙو

بهار جي جهنگل جو

اڻڄاتل سَنھو پيڇرو

جنهن تي هلندي

مان رستو نه

پر، پنهنجو پاڻ ڪي

پُهلجي ويندو آھيان.

منهنجي زندگيءَ ۾

تنهنجي مَوجودگي

ڄڻ

مَوسمن جي اچ-وڃ !

0

हुनजो अचणु

हूअ
ईदी आहे
जीअं गुलनि ते शबनम
जबलनि ते उस
पननि ते
बारिश.

हूअ
ईदी आहे
जीअं ईदी आहे चिठी
गुलनि में सुरहाणि
ऊन्हारे जी मंझदि जी हवा में
समायल झंगली संगीत.

कडुहिं-कडुहिं
हूअ ईअ बि ईदी आहे
जीअं नदीअ में कुनु
समुण्ड में वीरू
रेगिस्तान में आंधी
वादीअ में तूफानु.

हर भेरे
हुन जे अचण जी समक पवंदी आहे

हुन جو अچڻ

هوءُ
ايندي آهي
جيئن ڳلن تي شبنم
جبلن تي اُس
پنن تي
بارش.

هوءُ
ايندي آهي
جيئن ايندي آهي چني
ڳلن ۾ سرهاڻ
اونهاري جي منجهند جي هوا ۾
سمائل جهنگلي سنگيت.

ڪڏهن - ڪڏهن
هوءُ ائين به ايندي آهي
جيئن نديءَ ۾ ڪُن
سمند ۾ وير
ريگستان ۾ آنڌي
واڍيءَ ۾ طوفان.

هر پيري
هن جي اچڻ جي سمڪ پوندي آهي

पर
जडहिं हुनजी आमद
बेवक़्त, बेआवाज़ हूँदी आहे
त
महिसूसि थींदी आहे
गहरी सांत
अंदर खे चीरींदड़
तिखी चुप.

0

(191)

پر
جڏهن هن جي آمد
بيوقت، بي آواز هوندي آهي
تم
محسوس ٿيندي آهي
گهري سانت
اندر کي چيريندڙ
تکي چپ.

0

(190)

बेताज शहंशाह फ़कीर

शहंशाह जे मथे तां
ताज लही वियो
तख्त खसिजी वियो
बिना ताजो तख्त
न शहंशाह, शहंशाह रहंदा आहिन
न
शहज़ादा, शहज़ादा.

हाणे
बेताज बादशाह कैद में
त जान बचाएण लाइ फ़रार शहज़ादो
महलात छडे
फ़कीर बणिजी वियो !
थियो छा ?
“न खुदा मिल्यो
न विसाले सनम.”

पर फ़कीरी ?
फ़कीरी बि
वाह जी मज़ेदार शै आहे !
बुज़्जदिल बि बेख़ौफ़ थी
गाइण लगंदो आहे
बुलंद आवाज़ में.

बिताज शेनशाह فقير

शेनशाह جي مٿي تان
تاج لهي ويو
تخت کسجي ويو
بنا تاج -و- تخت
نه شهنشاه، شهنشاه رهندا آهن
نه
شهزادا، شهزادا.

هاڻي
بیتاج بادشاهه قید ۾
ته جان بچائڻ لاءِ فرار شهزادو
مڪلات ڇڏي
فقير بڻجي ويو!
ٿيو ڇا؟
'نه خدا مليو
نه وصالِي صنم.'

پر، فقيري؟
فقيري به
واه جي مزيدا شيءِ آهي!
بُزدل به بيخوف ٿي
بائڻ لڳندو آهي
بُند آواز ۾.

विजाइण लाइ कुझु हूंदो नाहे
 बेखौफ़ पिण
 छाकाणि
 आज्ञादी तमाम रीत-रिवाज़
 रवायतुनि खां
 मुक्ति
 जाम बंधननि खां
 बदले जे भउ खां.

मथे ते ताज़ बदरां
 खुदा जी रहमत जो अहसास !
 ऐं खुदा खे सडुण लाइ
 नंदपण में याद कयल
 कोई मामूली गीत बि
 काफ़ी आ !

राज़ विजाएण खां पोइ
 बादशाह बेचारा बणिजी वेंदा आहिन
 पर फ़कीर ?
 “जिन को कछु न चाहिये
 वो शाहन के शाह.”

सियासत जे खूनी खेल में
 इंसाननि जे हथनि में हूंदियूं आहिन
 रत भिनल तलवारूं
 खूनी खंजर !

وڄاڻڻ لاءِ ڪجهه هونديو ناهي
 بيخوف ڀڻ
 ڇاڪاڻ
 آزادي تمام ريت-رواڄ،
 روايتن کان
 مُڪت
 جام ٻنڌنن کان،
 بدلي جي پيٽ کان.

مٿي تي تاج بدران
 خدا جي رحمت جو احساس!
 ۽ خدا کي سڏڻ لاءِ
 ننڍپڻ ۾ ياد ڪيل
 ڪوئي معمولي گيت به
 ڪافي آ!

راڄ وڄاڻڻ کان پوءِ
 بادشاهه ويچارا بڻجي ويندا آهن
 پر فقير؟
 ’جن ڪو ڪڇ نه چاهئي
 وو شاهن ڪي شاهه.‘

سياست جي خوني ڪيل ۾
 انسانن جي هٿن ۾ هونديون آهن
 رت پنل تلوارون
 خوني خنجر!

मुकम्मिल वजूद
 कडहिं पट ते किरियल
 मिटीअ में लेथड़ियूं पाईदड़ि
 सिसियूं हूँदा आहिन
 त कडहिं
 खुदा जी राह में
 बुलंद आवाज़ में गाईदड़ि
 बेख़ौफ़ फ़कीर !

0

(197)

مڪمل وجود
 ڪڏهن پٽ تي ڪريل
 مٽيءَ ۾ ليٽڙيون پائيندڙ
 سسيون هوندا آهن
 ته ڪڏهن
 خدا جي راه ۾
 بلند آواز ۾ ڳائيندڙ
 بيخوف فقير !

0

(196)

ڪُرباني

هڪ پاسي هئي
لُٽ-فُر، مار-ڪُٽ، خُوف، وهشت
اُنديشو
جان-مال، اُسمت جِي نقصان جو
بئي پاسي پيڙا
جلاوطنيءَ جِي!

‘‘سِرُ سلامت تہ پڙيون هزار‘‘ چئي
ديس نيڪالي قبول ڪري
ڏڪيل-ٿاڀڙيل، دربدر سنڌي
پنهنجي تهذيب ۽ ورثي کي لتاڙي
جذبات دفن ڪري
ماتريڻيءَ جِي مٽيءَ ۾
پنهنجي گهرن جِي ڇانڻڻ ڇمي
رُتُ روئندي هلي آيا اُن ڌرتيءَ تي
جا ڪلھ تائين سڀن جِي
پر!
اڄ ورهايل ۽ پراڻي هئي.

لڄ بچائڻ لاءِ
ايندڙ نسلن جِي رکيا جي واسطي

قرباني

هڪ پاسي هئي
لُٽ-فُر، مار-ڪُٽ، خُوف، وهشت
اُنديشو
جان-مال، عثمت جِي نقصان جو
بئي پاسي پيڙا
جلاوطنيءَ جِي!

‘سِر سلامت تہ پڙيون هزار‘ چئي
ديس نيڪالي قبول ڪري
ڏڪيل-ٿاڀڙيل، دربدر سنڌي
پنهنجي تهذيب ۽ ورثي کي لتاڙي
جذبات دفن ڪري
ماتريڻيءَ جِي مٽيءَ ۾
پنهنجي گهرن جِي ڇانڻڻ ڇمي
رُتُ روئندي هلي آيا اُن ڌرتيءَ تي
جا ڪلھ تائين سڀن جِي
پر!
اڄ ورهايل ۽ پراڻي هئي.

لڄ بچائڻ لاءِ
ايندڙ نسلن جِي رکيا جي واسطي

ڪول جي مريادا ڪي ٻڌي
 اُڳهاڙا، لڳيل پير، خالي ڪيسو
 پنهنجي هٿن سان پنهنجون پاڙون پٽي
 جيوئين واري لال اڏيري جي سھاري
 اڳڃاڻ پيچرن تي هليا
 پرائڻ بنين ۾ ترقيءَ جي
 پوک پوکڻ لاءِ.

اميد هئي
 همت جا هٿ
 خوشي ٻولهي لهندا
 پر
 نراسائيءَ جي ڏٺڻ ۾ ڦٽڪندڙ پير
 ڀرڪڙي زمين تي پختا نه ٿي سگهيا
 داڻو-داڻو ٿي
 پڪڙجي ويا سڄي سنسار ۾.

اُميد هئي
 همت جا هٿ
 خوشي ٻولهي لهندا
 پر
 نراسائيءَ جي ڏٺڻ ۾ ڦٽڪندڙ پير
 ڀرڪڙي زمين تي پختا نه ٿي سگهيا
 داڻو-داڻو ٿي
 پڪڙجي ويا سڄي سنسار ۾.

ڪول جي مريادا ڪي ٻڌي
 اُڳهاڙا، لڳيل پير، خالي ڪيسو
 پنهنجي هٿن سان پنهنجون پاڙون پٽي
 جيوئين واري لال اڏيري جي سھاري
 اڳڃاڻ پيچرن تي هليا
 پرائڻ بنين ۾ ترقيءَ جي
 پوک پوکڻ لاءِ.

ن بٻوليءَ جي سڱھ
سھڪندڙ سنسڪرتي،
مرندڙ سڃاڻپ.

جلاوطنِي
سِرڦُ جُرمِيَن ۽ جَان-مَال جَو بٻليَدَان ن
بِريَني بي غَڻِيُني شَڀُني جِي
ڪُربَانِي وَڻَدي آهِي !

0

(203)

نہ بوليءَ جي سڱھ
سھڪندڙ سنسڪرتي،
مرندڙ سڃاڻپ.

جلاوطنِي
صرف زمين ۽ جان-مال جو پليد ان نہ
بين بہ گھڻين شين جي
قرباني وٺندي آهي !

0

(202)

ڪوڙو ٻي ن

ماڻ

ڌرتيءَ تي وڌندڙ برسات جي
بشمار ٻڌڻي مان
هڪ ٻڌڻي ۾ آهيان
ڪوڙو ٻي ن.

ڄڻ هڪ ڏينھن جي ڏينھن
اڻڄاتل سُرھڻ جي هڪ ڇوڪرو
ڏٺو آهيان
ڪوڙو ٻي ن.

ماڻ

رات جي ترين مان ترڪيل
جرڪندڙ تارو آهيان
جيڪو پنهنجي ڪهڪشان مان بيدخل ٿي
اچي ڪريو پراڻي زمين تي
سُر ۾ ڇڏندڙ پن مان
پنهنجي اُت ڏانهن وڌندڙ
سُڪل پيلو پڻ آهيان
ڪوڙو ٻي ن.

ڪجهه به نه

مان

ڌرتيءَ تي وڌندڙ برسات جي
بشمار ٻڌڻي مان
هڪ ٻڌڻي ۾ آهيان
ڪوڙو ٻي ن.

ڄڻ هڪ ڏينھن جي ڏينھن
اڻڄاتل سُرھڻ جي هڪ ڇوڪرو
ڏٺو آهيان
ڪوڙو ٻي ن.

مان

رات جي ترين مان ترڪيل
جرڪندڙ تارو آهيان
جيڪو پنهنجي ڪهڪشان مان بيدخل ٿي
اچي ڪريو پراڻي زمين تي
سُر ۾ ڇڏندڙ پن مان
پنهنجي اُت ڏانهن وڌندڙ
سُڪل پيلو پڻ آهيان
ڪوڙو ٻي ن.

माँ
संसार जे सजे डींहे जे
कोलाहल खां पोइ
अध राति जो
सांत, स्याहु आकास मां ईदड़ि
गैबी पड़डो आहियां
ब्रियो कुझु बि न.

0

(207)

مان
سنسار جي سڄي ڏينهن جي
ڪولھال کان پوءِ
آڌ رات جو
سانت، سياه آڪاس مان ايندڙ
غئبي پڙاڏو آهيان
ٻيو ڪجهه به نه.

0

(206)

मौजूदगी

तो जड़हिं बि मूँ डाँहु निहारियो
त ईय लगो
जणु
मुँहिंजो जिस्म का आखाणी आहे
पढ़ी रहियो आहीं जँहिं खे तू
ध्यान सां.

जड़हिं बि तो मूँखे छुहियो
साज बणिजी वियो मुँहिंजो सरीर
जे को वजुंदो हो
खुद ब खुद.

तुँहिंजी मौजूदगीअ खे
पँहिंजे वजूद में
महसूस कयो माँ
सिर्फ तोखे याद करण सां
मुँहिंजे जिस्म में तुँहिंजी मौजूदगीअ
बदिले छुडियो मूँखे
शबनम जे हुन झरिणे में
जँहिंखे पीअण चाहियो तो
तृप्तिअ जी आखिरी बूंद ताई.

موجودگی

تو جڏهن به مون ڏانهن نهاريو
ته ائين لڳو
جڻ
منهنجو جس ڪا آڪاڻي آهي
پڙهي رهيو آهين جنهن کي تون
ڌيان سان.

جڏهن به تو مونکي ڇهيو
ساز بڻجي ويو منهنجو سرير
جيڪو وڃندو هو
خود به خود.

تنهنجي موجودگيءَ کي
پنهنجي وجود ۾
محسوس ڪيو مان
صرف توکي ياد ڪرڻ سان
منهنجي جس ۾ تنهنجي موجودگيءَ
بدلي ڇڏيو مونکي
شبنم جي هُن جهرڻي ۾
جنهن کي پيئڻ چاهيو تو
ترپتيءَ جي آخري بوند تائين.

प्यार

न का दस्तक
न को आवाज़
न नियापो
न सनीहो !
रे कोठ्ये मिज़मान जियाँ
बेधड़क
घिड़ी आयो अंदर ताई.

माँ
हैरान, परेशान
पुछियुम
तूँ केरू आहीं ? अंदर कीअं आएँ ?
कंहिं ज़ातल-सुआतल जियाँ हू मुरकियो
खिली करे चयांई
“चरी छोकरी
माँ
तुँहिंजो प्यार आहियां
ऐं प्यार त
जिंदगी में ईय ई ईदो आहे !”

पियार

نہ کا دستک
نہ کو آواز
نہ نیاپو
نہ سنیہو!
ري ڪوئئي مزمان جيان
بي ڌڙڪ
گهڙيو آيو اندر تائين.

مان
حيران، پریشان
پڇيم
توڻ ڪير آهين؟ اندر ڪيئن آئين؟
ڪنهن ڄاتل-سڃاتل جيان هو مڙڪيو
کلي ڪري چيائين
'چري چوڪري'
مان
تنهنجو پيار آهيان
۽ پيار ته
زندگيءَ ۾ آئين ئي ايندو آهي!

اورتُ

براھيراں اچھڻ جڏي باوجود
اڳڏيڻ آھين اندر ۾ ڪڏي ان ترھ
جو
وڙي نڪرندڙي اڳڏي ڪون آھن !

پاڻي جي پٽڙي لاٽ وانگر
ڪٽڪٽاڻي ڪڏيڻ آھين
درياه ڪناري جي وٺ جي پاڙن ڪي
ھڪ ڏينھن
وھائي وينديون آھن سموري وٺ ڪي ٿي
پنھنجي تيز وھڪري ۾ .

ميراڻجڙي آڪاس جي اڏاسي بڻجي
چانئجي وينديون آھن
دل-و-دماغ تي
جلدي ٿي
رات جي اوندھ ۾
چانڊوڪي جي سنهي ملھل ۾
ويڙهي ونديون آھن
سموري وجود ڪي .

(213)

عورتون

باھران اچڻ جي باوجود
اڳڏيڻ آھن اندر ۾ ڪڏي ان طرح
جو
وڙي نڪرندڙي ٿي ڪون آھن !

پاڻي جي پٽڙي لاٽ وانگر
ڪٽڪٽاڻي ڪڏيڻ آھن
درياه ڪناري جي وٺ جي پاڙن ڪي
ھڪ ڏينھن
وھائي وينديون آھن سموري وٺ ڪي ٿي
پنھنجي تيز وھڪري ۾ .

ميراڻجڙي آڪاس جي اڏاسي بڻجي
چانئجي وينديون آھن
دل-و-دماغ تي
جلدي ٿي
رات جي اوندھ ۾
چانڊوڪي جي سنهي ملھل ۾
ويڙهي ونديون آھن
سموري وجود ڪي .

(212)

औरतू
अज़ल जो अधूरो आवाज़ आहिन
समायल आहे जे को
सृष्टिअ जे समूरे संगीत में
हवा जे छुहाउ में
पिरह जी रोशनीअ में
राति जी चाँडोकीअ में
ज़िन्दगीअ जी हर धड़कनि में

0

(215)

عورتون
ازل جو آڌورو آواز آهن
سمائل آهي جيڪو
سرشتي ۽ جي سموري سنگيت ۾
هوا جي ڇهڙ ۾
پرھ جي روشنيءَ ۾
رات جي چاندوڪيءَ ۾
زندگيءَ جي هر ڌڙڪن ۾.

0

(214)

अधूरोपन

सभ कुझ
पूरो-समूरो
नजर अचण जे बावजूदि
सजी ज़िन्दगी
सिर्फ
अधूरोपन ई माण्यो हो !

खबर नाहे
कोई खुमार हो या नीम बेहोशी?
पर
बिना कंहिं शिकवा-शिकायत जे
ज़िन्दगी गुज़िरी वेई
आहिस्ता-आहिस्ता.

हर आखाणी अधूरी
सुतल हर आशा
टुटल हो हर ख्वाब
निरासाईअ जे हिक निंदाखड़े लम्हे में
ख्याल आयो हो
हूँअ बि हिन संसार में

(217)

آڌوروپن

سڀ ڪجهه
پورو-سمورو
نظر آچڻ جي باوجود
سڄي زندگي
صرف
آڌوروپن ئي ماڻبو هو!

خبر ناهي
ڪوئي خمار هو يا نيم بيهوشي؟
پر
بنا ڪنهن شڪوا-شڪايت جي
زندگي گذري ويئي
آهستئا-آهستئا.

هر آکاڻي آڌوري
سُتل هر آشا
ٽُتل هو هر خواب.
نراسائيءَ جي هڪ ننڍا ڪڙي لمحي ۾
خيال آيو هو
هونئن به هن سنسار ۾

(216)

घणो कुझु अणपूरो-अधूरो ई सूरंदो आहे
पोई चाहे हूअ
अध राति जी नशीली चाँडोकी हुजे
या मेरांझड़े आकास जी उदासी
अध में विसरियल का आखाणी
हमसफ़र बि त
अध रस्ते में विछुड़ियलि ई
अक्सर याद ईदा आहिन !

0

(219)

گهڻو ڪجهه اڻپورو، اڻڏورو ٿي سونهندو آهي
پوءِ چاهي هوءَ
اڌ رات جي نشيلي چاندوڪي هجي
يا مير انجهڙي آڪاس جي اُداسي
اڌ ۾ وسريل ڪا آڪاڻي
همسفر به ته
اڌ رستي ۾ وڇڙيل ٿي
اڪثر ياد ايندا آهن!

0

(218)

تڻهينجو وٽن-مڻهينجو وٽن

رت جو رنگ هڪ جھنڊو هو
ڄات ۽ زمين به ساڳي ئي هئي
سياسي چالبازن جو
هڪ بيتڪو فيصلو هو ورهاڱو!
خون سڦهد ٿي ويو
ڄات ڦيري وڃي
زمين مٽجي وڃي.

اُهو وٽن
جهتو مڻهينجو هو
اوترو ئي تنهنجو به
اڄ
اسان جو ديس الڳ آ
ويس الڳ آ
قومي ترانو ۽ پرچم الڳ آ.

آسمان ته آزاد آ
پر، ڌرتيءَ جي سرحد تي بندش
ڪانڊاري تارون،
ڪلف ڏنل ڦاٽڪ،
لوھ جو مضبوط لوڙهو آ.
بني پائي طعنات فوجي

تنهنجو وطن - منهنجو وطن

رت جو رنگ ته هڪ جھنڊو هو
ڄات ۽ زمين به ساڳي ئي هئي
سياسي چالبازن جو
هڪ بيتڪو فيصلو هو ورهاڱو!
خون سڦهد ٿي ويو
ڄات ڦيري وڃي
زمين مٽجي وڃي.

اُهو وطن
جيترو منهنجو هو
اوترو ئي تنهنجو به
اڄ
اسان جو ديس الڳ آ
ويس الڳ آ
قومي ترانو ۽ پرچم الڳ آ.

آسمان ته آزاد آ
پر، ڌرتيءَ جي سرحد تي بندش
ڪانڊاري تارون،
ڪلف ڏنل ڦاٽڪ،
لوھ جو مضبوط لوڙهو آ.
بني پائي طعنات فوجي

سرحد جي رکيا ڪندا آهن
 سنسڪرتيءَ جي حفاظت نه!
 اسان جي تهذيب ۽ ساڳيو ورثو
 جيڪو هڪ جهڙو
 گڏيل-مسيل هو
 اڄ ورهايل آهي.

هاڻي جڏهن اسين ملندا سڀين
 هٿن ۾
 سڪ پري سوکڙيئون
 اکين ۾ لڙڪ
 کيسي ۾ پاسپورٽ-ويزا هوندو
 اسان جي آجيان
 جلاوطني ڪندي.

سرحد جي رکيا ڪندا آهن
 سنسڪرتيءَ جي حفاظت نه!
 اسان جي تهذيب ۽ ساڳيو ورثو
 جيڪو هڪ جهڙو
 گڏيل-مسيل هو
 اڄ ورهايل آهي.

هاڻي جڏهن اسين ملندا سڀين
 هٿن ۾
 سڪ پري سوکڙيئون
 اکين ۾ لڙڪ
 کيسي ۾ پاسپورٽ-ويزا هوندو
 اسان جي آجيان
 جلاوطني ڪندي.

आज़ादी

औरत

ज़िन्दा त हुई

पर, ख़ामोश

गुमु ख़यालनि में

रुधल कमनि में.

जड़हिं हुन में चाहत पैदा थी

ज़िन्दगी जीअण जी न

ज़िन्दगीअ खे माणणि जी

त,

हलचल मची वेई

पेचरनि जे तन्हा सफ़र जी मुसाफ़िर

शाहराह ते अची वेई

वीराने में गुल टिड़िया

सांति में सुर जाग़िया

सिकायल अखियुनि में सुपना तरी आया

सदियुनि खां उज्जायल निड़ी

तृप्तिअ जा दुक ग़ोल्हण लगी

ज़हनी सोच जी सरगोशी

औरत खे ख़याल ऐं हक़ीक़त सां

रूबरू कराएण लगी

(225)

آزادي

عورت

زندہ تہ هئي

پر، خاموش

گم خيالن ۾

رڌل ڪمن ۾.

جڏهن هُن ۾ چاهت پيدا ٿي

زندگي جيئن جي نه

زندگيءَ کي ماڻڻ جي

تہ،

هلچل مچي وئي

پيچرن جي تنها سفر جي مسافر

شاهراه تي اچي وئي

ويراني ۾ گل ٽڙيا

سانت ۾ سر جا بيا

سڪايل اکين ۾ سڀنا تري آيا

صدين کان اڃايل نڙي

تريپتيءَ جا ڍڪ ڳولھڻ لڳي.

ذهني سوچ جي سرگوشي

عورت کي خيال ۽ حقيقت سان

روبرو ڪرائڻ لڳي

(224)

0

0

مےلاپ

سुत्राण मूँखे

मां उहाई वारी आहियां

जँहिंजी नर्म, सुनहरी तिरियुनि ते

लिखियो हो तो पँहिंजो नालो.

सुमुण्ड जी बेचैन छोलियुनि जी उछल

मिटाए वई तुँहिंजो नालो

पर

तुँहिंजी कंबंदड़ि आडुरियुनि जो छुहाउ

मूँखे याद आहे अजु ताई.

गौर सां डिसु

खामोश रात जी सुरही चाँडोकी

सुतल उघाड़े जबल खे

कीअं भाकुर में भरी रही आहे

समूरी काइनात

ब्रहकी रही आ

हिन सुहिणे संगम जो गवाह

आसमानु बि चुप आहे

(229)

میلاپ

سُچاڻ مُونڪي

مان اُها ئي واري آهيان

جنهن جي نرم، سونهري ترين تي

لکيو هو تو پنهنجو نالو.

سمند جي بيچئن چولين جي اُچل

مٿائي وئي تنهنجو نالو

پر

تنهنجي ڪنبنڌڙ آڱرين جو چُهاءُ

مُونڪي ياد آهي اڄ تائين.

غور سان ڏس

خاموش رات جي سُرهِي چاندوڪي

سُتل اُگهاڙي جبل کي

ڪيئن پاڪر ۾ ڀري رهي آهي

سموري ڪائنات

بهڪي رهي آ.

هن سهڻي سنگم جو گواهه

آسمان به چُپ آهي

(228)

चिलविली हवा तक
निंडाखिडी थी वई आहे.
छो ऐतिरो बेचैन
हैरान, परेशान आहीं ?
काइनात में
कुझु छुहाउ, कुझु मेलाप
ईय ई थींदा आहिन.

0

(231)

چلولي هوا ٽڪ
ننڊا ٽڙي ٿي وئي آهي.
ڇو ايترو بيچئن
حيران، پریشان آهين؟
ڪائنات ۾
ڪجهه ڇهڙ، ڪجهه مياپ
اٿين ٿي ٿيندا آهن.

0

(230)

مُڻهڻجو-تُڻهڻجو

هڪ پل مُڻهڻجو آهي
هڪ پل تُڻهڻجو
بين لڙهڻي ۾ سمايل آهي
سرمايو زندگيءَ جو.

مُڻ وڌي چاهت جي هڪ ٻُڌ
تو وڌي سمندر پيار جو
مُڻهڻجي ٻُڌ ڪهه ملائي وڌي
پڻهڻجي سمندر ۾
اُڻ ٻڌي وڌي ٻُڌي مڻهڻجي
بيپناهه پيار ۾.

مُڻهڻجي مڻ ۾ بند آهي
هڪ ڪڙڪيٽو
تو وڌي درياھ نُر جو
مُڻهڻجي اکين ۾ تجلو
سياري جي اُس جو
هڪ اُڇل
تُڻهڻجي چيلويلي مِرڪ جي چوليءَ جي
مُڻهڻجي سڄي وجود جو سنان
روھاني روشنيءَ ۾ !

(233)

منهنجو - تنهنجو

هڪ پل منهنجو آهي
هڪ پل تنهنجو
بن لمڪن ۾ سمايل آهي
سرمایو زندگيءَ جو.

مڻ وڌي چاهت جي هڪ ٻُڌ
تو وڌي سمندر پيار جو
منهنجي ٻُڌ ڪي ملائي وڌي
پنهنجي سمندر ۾
اُڻ ٻڌي وڌي ٻُڌي مڻهڻجي
بيپناهه پيار ۾.

منهنجي مڻ ۾ بند آهي
هڪ ڪڙڪيٽو
تو وڌي درياھ نُر جو
منهنجي اکين ۾ تجلو
سياري جي اُس جو
هڪ اُڇل
تنهنجي چولي مِرڪ جي چوليءَ جي
منهنجي سڄي وجود جو سنان
روھاني روشنيءَ ۾ !

(232)

مڻهڻجه چپني جي آلاڻي ۾
 نهڻ بربار نمي
 تڻهڻجه چپني ۾
 سيلاب
 خواهشني جو
 اڏهري راتي جي خاموشيءَ ۾
 روشن چنڊ جي
 سڀڻ هڪ دستڪ
 ڀڻ شروعات!
 اڏهه کان روشنيءَ ڏانهن
 سهڻي سفر جي.

0

(235)

منهنجي چپن جي آلاڻ ۾
 نهڻ برابر نمي
 تنهنجي چپن ۾
 سيلاب
 خواهش جو
 اڏيري رات جي خاموشيءَ ۾
 روشن چنڊ جي
 صرف هڪ دستڪ
 ڀڻ شروعات!
 اڏهه کان روشنيءَ ڏانهن
 سهڻي سفر جي.

0

(234)

बारनि लाई

संसार माँ वज्रण खां पहिरियों
जायूँ-जगहियूँ
भली न अडायो
पर
बारनि जे इखलाक जो बुनियाद
जरूर पको-पुख्तो कजो.

तव्हां जा बार
भली आकास में उडामन
पर,
हुननि खे
धरतीअ ते हलणु बि सेखारजो.

कोशिश कजो
हिन संसार में
जेतिरो तव्हां कुदिरत खे
माणियो आहे
जरूर बचे हुन जो ऐतिरो हिसो
जँहि में बारनि लाइ हुजे
भरपूर हवा, अनु ऐं साफ़ पाणी
बारनि जे सुनहरे भविष्य लाइ जरूरी आहे

(237)

بارن لاء

سنسار مان وڃڻ کان پهريون
جايون-جڳههون
پلي نه اڏايو
پر
بارن جي اخلاق جو بنياد
ضرور پڪو ڀڃڻو ڪجو.

توهان جا ٻار
پلي آڪاس ۾ اڏامن
پر,
هنن کي
ڌرتيءَ تي هلڻ به سيکارجو.

ڪوشش ڪجو
هن سنسار ۾
جيئرو توهان قدرت کي
ماڻيو آهي
ضرور ٻڃي هن جو ايترو حصو
جنهن ۾ ٻارن لاءِ هجي
پرپور هوا، ان ۽ صاف پاڻي
ٻارن جي سونهري پويش لاءِ ضروري آهي

(236)

हाल खे बहिरू बणाइण जी
असांजी ईमानदार कोशिश.

ज़िन्दगी बि
हिक वाच वांगुरु आहे
हलंदे-हलंदे
कडहिं अटकी पवंदी आहे त
कडहिं बिही रहंदी आहे
पर,
वाच जो कम आहे हलणु
छाकाणि
वाच सदाई
वक्त सां गडु हलंदी आहे
ऐं वक्तु !
वक्त कडहिं बि न रुकंदो आहे
असांजा बार बि
सुकून ऐं तरकीअ जे रस्ते ते
हलंदा हलनि
ऐशो आराम जी शाहराह
भली न मिले
पर बारनि लाइ
सचाई ऐं नेकीअ जा
सिधा-सवला रस्ता
जरूर ठाहे वज्रजो.

حال کي بهتر بڻائڻ جي
آسان جي ايماندار ڪوشش.

زندگي به
هڪ واچ وانگر آهي
هلندي-هلندي
ڪڏهن اٽڪي پوندي آهي نه
ڪڏهن بهي رهندي آهي
پر،
واچ جو ڪم آهي هلڻ
چاڪاڻ
واچ سڌائين
وقت سان گڏ هلندي آهي
۽ وقت!
وقت ڪڏهن به نه رکندي آهي
آسان جا ٻار به
سڪون ۽ ترقيءَ جي رستي تي
هلندا هلن
عيش-و-آرام جي شاهراهه
پلي نه ملي
پر ٻارن لاءِ
سچائي ۽ نيڪيءَ جا
سڌا-سولا رستا
ضرور ناهي وڃجو.

बदिलाउ

जिंदगीअ जो
अजीबु दौर हुआ
लफ़्ज़ गूँगा थी वया
जज़्बात बोड़ा.

साल गुज़री वया
पथरनि जी मूरतन अगियां
बिही-बिही
पेर थकिजी पया !
मन में
न शान्ति, न सुकून
बस
दर्द ऐं बेचैनी.

हाणे
लफ़्ज़ बोलींदा त आहिन
पर
हुननि जा वेस ऐं ठिकाणा
मटिजी वया आहिन
हाणे हू
कवीताउनि जे रूप में
दिल जी गहराईयुनि में

بدلاء

زندگيءَ جو
عجيب دور هئو
لفظ گونگا ٿي ويا
جذبات ٻوڙا.

سال گذري ويا
پٿرن جي مورتن اڳيان
بهي-بهي
پير ٽڪجي پيا!
من ۾
نه شانتي، نه سڪون
بس
درد ۽ بيچيني.

هاڻي
لفظ ٻوليندا ته آهن
پر
هنن جا ويس ۽ ٺڪاڻا
منجي ويا آهن
هاڻي هو
ڪوئنائن جي روپ ۾
دل جي گهرائين ۾

رهندا آهين
 ۽ جڙبات ؟
 جڙبات بي ڄڻدھ آهين
 لڙڪن ۾ ٻهڻ
 هٿن ۾ نه وٺيو
 هاڻي هُو
 مُشڪ ۾ ظاهر ٿيندا آهين !

پٿرن جي مورتن ۾
 هڪ ٻيو وري
 ڄڻدا سورتن جو ساٿ
 تيارِي
 ڪنهن نئين سفر جي
 تلاش هڪ نئين منزل جي.

0

(243)

رهندا آهين
 ۽ جڙبات ؟
 جڙبات به زندهه آهين
 لڙڪن ۾ وهڻ
 هٿن ۾ نه وٺيو
 هاڻي هُو
 مُشڪ ۾ ظاهر ٿيندا آهين !
 پٿرن جي مورتن کان پري
 هڪ ٻيو وري
 زندهه سورتن جو ساٿ
 تيارِي
 ڪنهن نئين سفر جي
 تلاش هڪ نئين منزل جي.

0

(242)

समझी सघें त

माँ

न सुसियल ढंढ जो बीठल पाणी
न तराखड़े तलाउ जी गप-चिक
न ई सुकंदड़ि सन्हड़ी नदीअ जो
सेवारियल पाणी आहियाँ
जेको न तुँहिंजे भरसां अची सघंदो
न हुनजे वेझो वज्रण
तोखे मंज़ूर आहे.

माँ

अथाह समन्दर जी
चिलविली छोली आहियाँ
उछल डेई छुहींदसि तुँहिंजे पेरनि खे
या
तू पाण छिकिजी ईदें
मूँ ड़ाँहुं.

तू

सिर्फु मुँहिंजे बारे में सोच
बजाय मूँखे इल्जाम ड्रियण जे
गुज़रियल ड़ींहनि खे याद त कर !
कंहि बेनाम खुशबूअ सां सराबोर
हवा जा हज़ारें-हज़ार झोंका

(245)

سمجھي سڱھين تہ

مان

نہ سُسيل ڍنڊ جو بينل پاڻي
نہ تراکڙي تلاءَ جي ڳپ-ڇڪ
نہ ٽي سڪندڙ سنهڙي نديءَ جو
سينواريل پاڻي آهيان
جيڪو نہ تنهنجي ڀرسان اچي سڱهندو
نہ هُن جي ويجهو وڃڻ
توڪي منظور آهي.

مان

اٿاه سمندر جي
ڇلولي ڇولي آهيان
اُڇل ڏئي ڇهيندس تنهنجي پيرن کي
يا
تُون پاڻ ڇڪجي ايندين
مُون ڏانهن.

تُون

صرف منهنجي باري ۾ سوچ
بجاءِ مونکي الزام ڏيڻ جي
گذريل ڏينهن کي ياد تہ ڪر!
ڪنهن بيمار خوشبوءِ سان سراپور
هوا جا هزارين-هزار جهونڪا

(244)

तोखे पँहिंजे आगोश में वराए वेंदा
 उदासीअ जी चादर मां
 तूँ बाहिर त अचु
 समुण्ड जी
 खुशनुमा खारी हवा संवारींदी
 तूँहिंजा उलझियल, बेतरतीब वार
 तोखे छुहण लाइ
 बेताब वीर
 तूँहिंजे भरसां बार-बार ईदी.

पर,
 वीर जी वापसी
 उछले वेंदी सवें सिपियूं
 गुजरियल डींहनि जी
 यादगिरियुनि जूं
 वारीअ ते लिखिजी वेंदो
 हिक उदास दास्तानु
 अणचाहियल विछोड़े जी
 अकथ कथा
 पढ़ी सघें त
 समझी सघें त...

توکي پنهنجي آغوش ۾ ورائي ويندا
 اُدا سيءَ جي چادر مان
 تون ٻاهر ته اچ
 سمنڊ جي
 خوشنما ڪاري هوا سنواريندي
 تنهنجا الجھيل، بيترتيب وار
 توکي چھڻ لاءِ
 بيتاب وير
 تنهنجي ڀرسان بار-بار ايندي.

پر،
 وير جي واپسي
 اچلي ويندي سوين سڀيون
 گذريل ڏينهن جي
 يادگيرين جوڻ
 واريءَ تي لکجي ويندو
 هڪ اُدا س داستان
 اڻڇاهيل وڇوڙي جي
 اڪث ڪثا
 پڙهي سگهين ته
 سمجهي سگهين ته.....

گولہا

شاंتیअ जी हसरत में
अमन-चैन गोलहींदे
जंगि जो ऐतिरो त शौंक चढ़ियो
जो
तोपनि अगियां बिही बंदूक हलाई वेठासीं
जिस्मनि जा चिथर उडामी विया
(न कफ़न मिलियो, न क्रियाकर्म नसीब थियो.)

तलाश त
पंहिंजो पाण जी हुई
सोचींदे-वीचारींदे
मुंझ जी खाहीअ में वजी किरियासीं
(ब्राह्मि नुकरणि ही मुश्किल थी वियो.)

कबूतर जियां गुटरगूँ-गूटरगूँ करे
बाज़ार असां खे सडे रहियो हो
खरीदार बणिजी पहुतासीं
पाण विकामजी वयासीं
बदिलजंदड़ि वक्रत जो अजीबु दौरू आहे
(जमाने जो हीअ कहिड़ो दस्तूरू आहे?)
ब्रियनि जो आवाज़ बुधण जी कोशिश में
पाण बोड़ा थी वयासीं.

0

(249)

گولہا

شانتيء جي حسرت ۾
امن-چئن ڳولهيندي
جنگہ جو ايترو تہ شوق چڙهيو
جو
توپن اڳيان بهي بندوق هلائي ويناسين
جسمن جا چتر اڏامي ويا
(نہ کفن مليو، نہ ڪرياکرم نصيب ٿيو).

تلاش تہ
پنهنجو پاڻ جي هئي
سوچيندي-ويچاريندي
مونجه جي ڪاهيءَ ۾ وڃي ڪرياسين
(ٻاهر نڪرڻ ئي مُشڪل ٿي ويو).

ڪبوٽر جيان گُتر گُون-گُتر گُون ڪري
بازار اسان کي سڏي رهيو هو
خريدار بڻجي پهتاسين
پاڻ وڪامجي وياسين
بدلجندڙ وقت جو عجيب دؤر آهي
(زمانو جو هيءُ ڪهڙو دستور آهي؟)
بين جو آواز ٻُڌڻ جي ڪوشش ۾
پاڻ ٻوڙا ٿي وياسين.

0

(248)

مسئلو

مسئلو

مُلڪ جي آزاديءَ جو هئو
ورهاڻي جو نه!

پر

رت ٻينل آڃاڏي اڃا هڪ هٿ ۾
ورهاڻي جو سُر
۽ ٻئي هٿ ۾
جلاوطنيءَ جو ناسور هئو.

‘جن-گڻ-من’ اُڇاريندي

ڀارت جي سُهڻي جهنڊي هيٺان
ڪوڙ، دلاسو، دلبو ۽ دوکو
سڀ ڪجهه

ڪٽ ڪاڌل، ڏنگي-ڦڙي سياسي ٿالھ ۾
اُهڙي چالاڪيءَ سان رکيل هو
جو

هندستان زنده آباد جي ڪولاھل
۽ لال قلعي جي
جهرمر روشنيءَ ۾
نظر ٿي نه آيو.

ورهاڻي ۾

سرحد ٽي ٽي
سرحد پار ڪري ڪٿي ويندو

مسئلو

مسئلو

مُلڪ جي آزاديءَ جو هئو
ورهاڻي جو نه!

پر

رت ٻينل آڃاڏي اڃا هڪ هٿ ۾
ورهاڻي جو سُر
۽ ٻئي هٿ ۾
جلاوطنيءَ جو ناسور هئو.

‘جن-گڻ-من’ اُڇاريندي

ڀارت جي سُهڻي جهنڊي هيٺان
ڪوڙ، دلاسو، دلبو ۽ دوکو
سڀ ڪجهه

ڪٽ ڪاڌل، ڏنگي-ڦڙي سياسي ٿالھ ۾
اُهڙي چالاڪيءَ سان رکيل هو
جو

هندستان زنده آباد جي ڪولاھل
۽ لال قلعي جي
جهرمر روشنيءَ ۾
نظر ٿي نه آيو.

ورهاڻي ۾

سرحد ٽي ٽي
سرحد پار ڪري ڪٿي ويندو

ڪنهن ڪي پتو نه هو
 اڳيان ڪوھ
 پويان ڪاھي هئي
 ڪنبدڙ پيان هيٺان
 زلڙ لا اڻڇاٽل زمين جا
 مٽي آڪاس ۾
 تتل سڄ جي تپش هئي
 چيڇون
 افواهه بڻجي ويون
 سنسڪرتي، ورثو، رشتا
 ڦاٽل ڪاغذ جيان
 پڪڙجي، لتاڙجي ويا.

سڃاڻپ ختم ٿي وئي رستن جي
 گهر ٿي ويا پيچرا
 لئجي-ڦرجي
 زميندار داڻو-داڻو ٿي
 پڪڙجي ويا!
 سموري سنسار ۾.

سڃاڻپ وڃوڏ
 دل ويران
 دماغ سنسان
 اباڻي وطن ۾ واپسيءَ جي
 اميد به وڃائي وينا.

سڃاڻپ ختم ٿي وئي رستن جي
 گهر ٿي ويا پيچرا
 لئجي-ڦرجي
 زميندار داڻو-داڻو ٿي
 پڪڙجي ويا!
 سموري سنسار ۾.

سڃاڻپ وڃوڏ
 دل ويران
 دماغ سنسان
 اباڻي وطن ۾ واپسيءَ جي
 اميد به وڃائي وينا.

वंदे मातरम्

सरहद जी रख्या लाइ मुस्तैद
फ़ौजी माराएजी वयो आहे.

फ़ौजीअ जो मौतु
शहादत आहे
क्रौमी तराने जी धुन
तोप, बंदूक
शहीद खे आखिरी सफ़र जी
सलामी ड़ींदा आहिन
शहीद थियण वारा बि
असां वांगुरु ई हूँदा आहिन
पर, असीं बंद घरनि में जिअंदा आहियूँ
अधूरो, स्वार्थी, बेमक़सद जीवन
हर घड़ी डिज़ंदे,
रोज़ बेनाम मौत मरंदे
ऐं फ़ौजी ?
उहे हसास, जुनूनी जज़्बाती जाँबाज़
जिनि खे चिंता देस जी
बारन, बुढन ऐं औरतुनि जी
तिरीअ ते सिरू रखी मुस्तैद
वतन जी सरहद ते
मौसम जी मार ऐं चौतरफ़ा
मौत जी मौजूदगीअ खां बेख़ौफ़.

وندي ماترم

سرحد جي رکيا لاءِ مُستند
فوجي مارائجي ويو آهي.

فوجيءَ جو موت
شهادت آهي
قومِي تراني جي ڏن
توپ، بندوڻ
شهيد کي آخري سفر جي
سلامي ڏيندا آهن
شهيد ٿيڻ وارا به
آسان وانگر ٿي هوندا آهن
پر آسپن بند گهرن ۾ جيئندا آهيون
آڏورو، سوار ٿي، بي مقصد جيون
هر گهڙي ڊڄندي،
روز بينام موت مرندي
۽ فوجي؟
آهي حساس، جُنُونِي، جذباتي جانباز
جن کي چننا ديس جي
بارن، ٻڍن ۽ عورتن جي
تريءَ تي سِر رکي مُستند
وطن جي سرحد تي
مؤسّر جي مار ۽ چوڻرڻا
موت جي موجودگيءَ کان بيخوف.

मरी करे बि जिंदह रहंदा
 वरी जन्म वठंदा
 कंहिं बिये फ़ौज़ीअ जे
 हिक् नएँ जिस्म में
 हुनति जो आज़ाद रूहु
 ईदड़ि नस्ल में
 समायल हूंदो आहे
 अमर थी वेंदा आहिन
 बंदूक जी गोली खाई
 जिंदादिलीअ सां
 माणींदा आहिन मौत खे.

बर्फ़ानी सरहद ते
 धुंधु में वेढ़ियल थधो वीरानो
 सरगर्म थी वेंदो आहे
 गोलियुनि जी धाँय-धाँय सां
 दहिलजी वेंदा आहिन
 पथरदिल जबल बि
 जडुहिं जख्मी, बेजान फ़ौज़ीअ जे
 जिस्म मां वहंदड़ि रत
 बर्फ़ ते लिखंदो वेंदो आहे
 वंदे मातरम्...

मरी करी बे زندہ رہندا
 وري جنم وٺندا
 ڪنهن ٻئي فوجي جي
 هڪ نئين جسم ۾
 هُنن جو آزاد رُوح
 ايندڙ نسل ۾
 سمايل هوندو آهي
 امر ٿي ويندا آهن
 بندوڻ جي گولي ڪاڻي
 زندہ دليءَ سان
 ماڻيندا آهن موت کي.

برفاني سرحد تي
 ڏنڌ ۾ ويڙهيل ٿڌو ويرانو
 سرگرم ٿي ويندو آهي
 گولين جي ڌانء-ڌانء سان
 دهلجي ويندا آهن
 پٿر دل جبل به
 جڏهن زخمي، بيجان فوجيءَ جي
 جسم مان وهندڙ رت
 برف تي لکندو ويندو آهي
 وندي ماترم.....

सभ्यता जो सफ़र

सभ्यता जी पाडूँ
गहराईअ में
दूर ताई फहिलियल हुयूँ
ऐं
रिश्ता !
सभ्यता जा रिश्तेदार त
बेअंत हुआ.

हड़प्पा, मुअन जो दड़ो खां सुमेर ताई
यूनान ऐं मिस्र संदसि माईट हुआ
त
चीन ऐं माया सां बि लाग़ापो हो
सभ्यता जो सफ़र
मुसलसल जारी रहियो.

हज़ारें साल पहिरियों
पेट जी बुख मिटाइण लाइ
जानवरनि जो
पथरनि सां शिकार थियो
पेट भरियो त
नयूँ तर्कीबूँ नवां हथियार वजूद में आया

हाणे
तीर, तलवार, गदा, भाला
इतिहास आहिन

سپيتا جو سفر

سپيتا جون پاڙون
گهراڻيءَ ۾
دور تائين ڦهليل هيون
۽
رشتا!
سپيتا جا رشتيدار ته
بي آنت هئا.

هڙپا، موئن جو دڙو کان سُمير تائين
يونان ۽ مصر سندس مائٽ هئا
ته
چين ۽ مايا سان به لاڳاپو هو
سپيتا جو سفر
مُسلسل جاري رهيو.

هزارين سال پهريون
پيت جي بک مِٽائڻ لاءِ
جانورن جو
پٿرن سان شڪار ٿيو
پيت ڀريو ته
نيون ترڪيبون نوان هٿيار وجود ۾ آيا.

هاڻي
تير، تلوار، گدا، ڀالا
اِتهاس آهن

نئون ڀوڳ ڪا ڄا نواڻ هٿيار
 راڪيٽ، ميسائيل، جڙهري واڙس آهين
 امن-چئن گم
 دھشت ۽ وھشت جي دور ۾
 بڙو ويو وسري
 اوساما ذھن ۾ آھي
 اشوڪ ۽ گانڌي نه
 هيروشيما ۽ ناگاساڪي جو ذڪر
 عام آهي.

مھاپاري جنگ ته ياد رھي ٿي
 پر
 ڪيتري عجب ڳالھ آھي
 هر حال ۾ زندهه رهڻ جي
 انساني ضد
 اتياس ۾ ڪٿي به درج ناهي!
 شايد
 ان لاءِ ئي
 اتياس کي مري وڃڻ گھرجي؟
 هونئن به
 جنهن اتياس ۾ بوءِ هجي
 لاشن جي
 مندر-مسجد جي ڀڄ-ڊاهه
 ڪڙ-ڪڙ
 غلاميءَ جي زنجيرن جي
 ڇا اهو اتياس زندهه رهڻ گھرجي؟

نئين ڀڳ ڪا نوان هٿيار
 راڪيٽ، ميسائيل، زهري واڙس آهن
 امن-چئن گم
 دھشت ۽ وھشت جي دور ۾
 بڙو ويو وسري
 اوساما ذھن ۾ آھي
 اشوڪ ۽ گانڌي نه
 هيروشيما ۽ ناگاساڪي جو ذڪر
 عام آهي.

مھاپاري جنگ ته ياد رھي ٿي
 پر
 ڪيتري عجب ڳالھ آھي
 هر حال ۾ زندهه رهڻ جي
 انساني ضد
 اتياس ۾ ڪٿي به درج ناهي!
 شايد
 ان لاءِ ئي
 اتياس کي مري وڃڻ گھرجي؟
 هونئن به
 جنهن اتياس ۾ بوءِ هجي
 لاشن جي
 مندر-مسجد جي ڀڄ-ڊاهه
 ڪڙ-ڪڙ
 غلاميءَ جي زنجيرن جي
 ڇا اهو اتياس زندهه رهڻ گھرجي؟

پر

کٿي مرندو آهي !تهاس؟

ور-ور

زندھ ٿيندو آهي

لٽاڙجي ڪري به موت ڪائيندو آهي

پويان بيٺو پڻ ڪندو رهندو آهي

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

0

پر

کٿي مرندو آهي !تهاس؟

ور-ور

زندھ ٿيندو آهي

لٽاڙجي ڪري به موت ڪائيندو آهي

پويان بيٺو پڻ ڪندو رهندو آهي

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

اڪثر ڏڪائيندو آهي.

0

अधूरो अरमान

जखमी

रतोरत हथनि सां
कंहि ते वार कंदे ?
सियासत जे सौदागरनि ते
कजरियुनि जे आगोश में मस्त
पैसे जे खुमार ऐं
ताकत जे नशे में मदहोश
गलत फ़ैसलनि जे गुनाहगारनि ते ?

या

जेके हर गुनाह खां बरी थिया !
इतिहास जे उनहिन
मुजरिमनि ते ?
रुज में भिटकण वारा
उज सां मरंदा आहिन
तुंहिंजी त अखियुनि जा गोढ़ा बि
तर न करे सधिया
खुशक चपनि खे
सुकिजी बिया तुंहिंजे ततल गिलन ते !

खौफ़नाकु हो वक़्त
माहौल में
वहशत ऐं ज़्यादतीअ जो
जुनून हो,
हबुछ बधी, इंसानियत घटी

آڏورو آرمان

زخمي

رتورت هٿن سان
ڪنهن تي وار ڪندين؟
سياست جي سؤداگرن تي
ڪچرڻن جي آغوش ۾ مست
پئسي جي خمار ۽
طاقت جي نشي ۾ مدهوش
غلط فيصلن جي گنهگارن تي؟
يا

جيڪي هر گناهه کان بري ٿيا!
انهن جي انهن
مجرمن تي؟
رُج ۾ ڀٽڪڻ وارا
اُچ سان مرندا آهن
تنهنجي ته اکين جا ڳوڙها به
تر نه ڪري سگهيا
خشڪ چپن کي
سُڪجي ويا تنهنجي تئل ڳلن تي!

خوفناڪ هو وقت

ماحول ۾

وهشت ۽ زيادتيءَ جو

جنون هو.

هٻڄ وڌي، انسانيت گهٽي

घुटिजी वया सुडका
मुअल मासूम चीख
दफन थी वेई
दहशत जी ज़मीन में.

तुंहिंजो ज़ातल सुज़ातल चेहरो
मुकम्मिल वजूद
पंहिंजी शिनाख्त विजाए वेठो
दिल में दहशत जी वीर
दिमाग में कोलाहल जा कुन
साम्हूँ हड़प्पा संस्कृतिअ ऐं विरसे जो
मोअन जो दड़ो
हवा में मिटीअ जा गुबार
पथरनि जे ढेर में दब्रियल
पवित्र प्रार्थनाऊँ ऐं
उच विचार.

लाशुनि तां लंघंदे
कंहिं सोचियो हो
त
ब्रियनि खे मारण में माण्हूँ
पाण बि मिटजी सघंदो आहे ?
बेगुनाह ब्रारनि जी बुख
नींगरियुनि जा खामोश सुडका
बुजुर्गनि जे घुंजियल चेहरे जी बेचैनी
वतन में वापसीअ जी ना उमीदी ऐं

گھٽجي ويا سڏڪا
مئل معصوم ڇيخ
دفن ٿي وئي
دهشت جي زمين ۾.

تنهنجو ڄاتل سڃاتل چھرو
مڪمل وجود
پنهنجي شناخت وڃائي وينو
دل ۾ دهشت جي وير
دماغ ۾ ڪولھال جا ڪُن
سامھون ھڙپا سنسڪرتيءَ ۽ ورثي جو
موئن جو دڙو
ھو ۾ مٽيءَ جا غبار
پٿرن جي ڍير ۾ دبيل
پوتر پرارتنائون ۽
اڻ وڃڻا.

لاش تان لنگهندي
ڪنهن سوچيو هو
ته
بين ڪي مارڻ ۾ ماڻھون
ڀاڻ به مٽجي سگھندو آهي؟
بيگناهه ٻارن جي بُڪ
نينگرين جا خاموش سڏڪا
بزرگن جي گھنجيل چھري جي بيچيني
وطن ۾ واپسيءَ جي نااميدي ۽

अगिते वधण जी मजबूरीअ जे विच में
 लिफ़ियलि पेरनि सां
 राह भिटकियल जानवर जियां
 दाणे जी तलाश में
 दाणो-दाणो थी पखिड़जी वएँ
 समूरे संसार में.

जलावतनीअ जा के सफ़र
 रेल रस्ते थिया
 के पाणीअ जे जहाज़ सां
 पर
 जलावतनीअ जो हिकु सफ़र
 खून ज़रिये बि थियो
 जलावतन वारिस त उहे बि आहिन
 जिनि जे रत में समायल आहे
 जलावतनीअ जो अहसासु.

हाणे
 जलावतन वारिसन जा
 मन बेचैन
 दिल वीरान
 दिमाग सुनसान
 अबाने वतन में वापिसीअ जी
 अणपूरी ख्वाहिश
 अधूरो अरमान.

اڳتي وڌڻ جي مجبوريءَ جي وچ ۾
 لڳيل پيرن سان
 راهه ڀٽڪيل جانور جيان
 داڻي جي تلاش ۾
 داڻو-داڻو ٿي پڪڙجي وئڻ
 سموري سنسار ۾.

جلاوطنيءَ جا ڪي سفر
 ريل رستي ٿيا
 ڪي پاڻيءَ جي جهاز سان
 پر
 جلاوطني جو هڪ سفر
 خون ذريعي به ٿيو
 جلاوطن وارث ته اُهي به آهن
 جن جي رت ۾ سمايل آهي
 جلاوطنيءَ جو احساس.

هاڻي
 جلاوطن وارثن جا
 من بيچڻن
 دل ويران
 دماغ سُنسان
 اُٻاڻي وطن ۾ واپسيءَ جي
 اڳپوري خواهش
 اڏورو ارمان.

रश्मि रामाणी

जनम- 01.04.1960, इंडोर.

शाइरा, सिन्धी-हिन्दी अनुवादक.

छपियल किताब-

पिजिरो

कडुहिं-कडुहिं

मां हिक सिन्धिण (कविताऊं)

साज चुप है

बीते हुए दिन

स्मृति एक प्रेम की

सदियों पहले मोअन जो दड़ो में

सत्तावन कविता स्वप्न (कविताऊं)

कांड ऐं झिरकी

सिन्धी लोक कथाउं, (सिन्धी लोक आखाणियूं)

सिन्धी ब्राल गीत, सोनी ब्रिलिड़ी (ब्राल कविताऊं)

मोनोग्राफ़- कृष्ण खटवाणी

अमर प्रेम

सात दिन

अपने पराये

कभी-कभी

समकालीन सिन्धी कहानियां

स्वतंत्रता के पश्चात् सिन्धी की नई कविता

सिन्धी की लोक कथाएं

मैं एक सिन्धिण (अनुवाद)

सिंध: इतिहास संस्कृति और साहित्य

(271)

रश्मि रामाणी

جنم - 01-04-1960.

شاعر، سنڌي-هندي انوادڪ.

چپيل ڪتاب :

پڇرو

ڪڏهن ڪڏهن

مان هڪ سنڌڻ (ڪويتائون)

ساز چپ هئ

بيٽي هئي ڏن

سمرتي ايڪ پريس ڪي

صديون پهيلى موئن جو دڙو ۾

سٺاون ڪويتا سوڀن (ڪويتائون)

ڪانءُ ۽ جهر ڪي

سنڌي لوڪ ڪٿائون

سنڌي ٻال گيت، سوني ٻلڙي (ٻال ڪويتائون)

مونوگراف - ڪرشن ڪٽواڻي.

امر پريس

سات دن

اپني پراڻي

ڪيپي - ڪيپي

سمڪالين سنڌي ڪهانيان

سوٽرٽرا ڪي پشچات سنڌي ڪي نئين ڪوتا

سنڌ ڪي لوڪ ڪٿائين

مٿن ايڪ سنڌڻ (انواد).

سنڌ : ايتاس سنسڪرتي اور ساهتير.

(270)

انعام - فيلوشپ :
 مرڪزي هندي نديشاليم پُرسڪار، دهلي.
 راشٽريه سنڌي پاشا وڪاس پريشد پُرسڪار، دهلي.
 سريشٽ ڪرتي پُرسڪار (ڪوتا)
 گورو پُرسڪار، مڌيه پرديش سنڌي ساهتيه اڪادمي، پوپال،
 هري هر نواس، ديويدي پرسڪار، م.پ. راشٽر پاشا پرچار سميتي، پوپال
 سپنپرڙي سمان، م.پ. هندي ساهتيه سميلن، پوپال
 سينيئر فيلوشپ، سنسڪرتي منتراليم، ڀارت سرڪار، دهلي.
 آڏريس :

30، پلسيڪر ڪالوني، مانس مينشن، فلٽ نمبر 201،
 سيڪنڊ فلور، جهوني انڊور ٿاڻي جي سامهون،
 انڊور - مڌيه پرديش - 452004.
 موبائيل نمبر : 9827261567

انعام / فیلوشپ -

ڪنڌريي هندي نديشاليم پُرسڪار، دهلي
 راشٽريي سنڌي ٻاشا وڪاس پريشد پُرسڪار، دهلي
 شريشٽ ڪرتي پُرسڪار (ڪويتا)
 گاور پُرسڪار، م.پ. سنڌي ساهتيه اڪادمي ٻوپال
 هريهر نيباس ديويد پُرسڪار م.پ. راشٽر ٻاشا، پريچار سميتي، ٻوپال
 سمنپرڙي سمنان، م.پ. هندي ساهتيه سمنلن، ٻوپال
 سينيئر فیلوشپ، سنسکرتي منتراليم، ٻارت سرڪار، دهلي

پتو -

30، پلسيڪر ڪالوني، مانس مینشن، فلیٹ ن. 201، سیکنڊ
 فلور، جونی انڊور ٿاڻي جي سامهون، انڊور - م.پ. پينڪوڊ - 452004
 موب.ن. 9827261567